

Kooperatif Postası

KARINCA

MART 2022 YIL: 88 SAYI: 1023 ISSN: 1300-1450

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU 2021 YILI OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI YAPILDI

KARINCA

Yıl: 88 Sayı: 1023

Mart 2022

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11

Belge Geçer: (0312) 472 97 64

www.koopkur.org.tr

koopkur@gmail.com

admin@koopkur.org.tr

Hesaplarımız

T.C. Ziraat Bankası Anadolu Meydanı Şubesi

Hesap Nu: 7970378-5004

IBAN: 15 0001 0012 8207 9703 7850 04

Abone Şartları

Yıllık Abone Bedeli: 225 TL. (KDV Dahil)

Fiyatı: 18,75 TL. (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, airmail included Correspondence relating to
the review should be sent to

"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim

Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

"KARINCA" is the monthly journal of Turkish Cooperative

Association founded in 1931

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.

Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez

Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Basım Tarihi

7 Nisan 2022

Basım Yeri & Tasarım

GÜVEN MATBAACILIK

Ali Ferhat ÖREN

Kazım Karabekir Cad. 39/47 İskitler/ANKARA

Tel: 0312 342 02 82 Faks: 0312 342 02 32

info@guvenmatbaacilik.net

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
SALİM ARSLAN	
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU	
2021 YILI OLAĞAN	
GENEL KURUL TOPLANTISI YAPILDI	5
ICA VE FAO İKİLER GÜNÜ ETKİNLİĞİ	
KOOPERATİFLER İÇİN ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ	
TEMALİ TANITIM TOPLANTISI DÜZENLENDİ	13
SONER ALTAŞ	
KOOPERATİFLERDE VE ÜST KURULUŞLARINDA	
YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN BİLGİ ALMA	
VE İNCELEME HAKLARI	15
ÖZDEM SATICI TOPRAK	
KOOPERATİFLERİN TEMSİL VE	
YÖNETİMİNE İLİŞKİN ESASLAR	23
HAZAL OĞUZ	
TÜKETİCİNİN "YENİLENMİŞ ÜRÜN" İLE	
BULUŞMASI: İKİNCİ EL ÜRÜNLERE İLİŞKİN	
YASAL DÜZENLEMELERE GÜNCEL BİR BAKIŞ	26
KÜBRA CURPEDİN	
SOSYAL HİZMET İÇİN	
DOĞRU ZAMAN	31
YETER DEMİR USLU	
KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNDE AŞI	35
SALTUK AZİZ GÖKALP	
E-DEVLET VE ELEKTRONİK İMZA	
(E-İMZA)	42
VEDAT SADIOĞLU	
'AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI VE	
YEŞİL DÖNÜŞÜM' ÜZERİNE GENEL BİR	
DEĞERLENDİRME	44

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

Başvazi

Değeli kooperatif dostları;

Mart ayı Türk milletinin tarihinde birçok önemli olayın cereyan ettiği bir ay olarak hatırlanmaktadır. Milli mücadelenin başlarında, İstiklâl Harbi'nin milli bir ruh içerisinde kazanılması imkânını sağlamak amacıyla Maarif Vekaleti, 1921'de bir güfte yarışması düzenlemiş, söz konusu yarışmaya toplam 724 şiir katılmıştır. Kazanan güfteye para ödülü konduğu için önce yarışmaya katılmak istemeyen Burdur milletvekili **Mehmet Âkif Ersoy**, Maarif Vekili Hamdullah Suphi'nin ısrarı üzerine, Ankara'daki Taceddin Dergahı'nda yazdığı ve İstiklal Harbi'ni verecek olan Türk Ordusu'na hitap ettiği şiirini yarışmaya koymuştur. Yapılan elemeler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda, Mehmet Âkif'in yazdığı şiir coşkulu alkışlarla kabul edilmiştir. Mecliste İstiklâl Marşı'nı okuyan ilk kişi dönemin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver olmuştur.

Mart ayını milletimiz için önemli kılan olaylardan biri de Çanakkale deniz zaferidir. Çanakkale savaşları Türk milletinin tarihinde son derece önemli bir kırılma noktasını ifade eder. Zira 1914 yılında planlanıp 1915 yılının Şubat ayında Birleşik Krallık ile Fransız donanmasının Çanakkale Boğazından geçerek İstanbul'u işgali amacını taşıyan saldırıların en güçlüsü 18 Mart 1915 günü uygulamaya konmuş ancak müttefik kuvvetlerin donanması ağır kayıplar verdiği için deniz hareketinden vazgeçilmiştir. Bu saldırıyı *İstiklal Şairimiz Mehmet Akif ERSOY*'un Çanakkale Şehitlerine yazdığı kahramanlık derstanında;

Şu Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesif orduların yükleniyor dördü beşi.

-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-

Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya.

mısraları ile özetler.

Daha sonra saldırıların kara hareketi ile desteklenmesine yönelik teşebbüsler 25 Nisan 1915 günü Fransız ve İngilizlerin Gelibolu Yarımadası üzerinde karaya çıkması ile başlamış ancak Türk milletinin tek vücut olarak verdiği kahramanlık mücadelesi sonucunda bu teşebbüsler de başarısızlığa uğratılmıştır.

Kahraman Türk askeri, şehadetleri dinin temeli olan ezanların susmaması için, bağımsızlığımızın sembolü olan ay yıldızlı bayrağımızın ilelebet bu topraklarda dalgalanması için için ortaya koyduğu mücadele ile Dünya tarihinde herkesin hayretle ve saygıyla andığı bu destansı mücadelenin baş aktörü olmuştur.

Merhum Akif o kutlu askerleri bekleyen muştuyu şu mısraları ile özetler:

Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor tevhidi...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmiyecek makberi kimler kazsın?
'Gömelim gel seni tarihe' desem, sığmazsın.

....

Sen ki, a'sâra gömülse taşıyacaksın...Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,
Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber.

En son Aralık 1915'de müttefik güçleri Çanakkale'yi tamamen boşaltarak Çanakkale'nin geçilmezliğini kabullenmek zorunda kalmıştır.

Çanakkale savaşları Türk milletinin varlık ve bağımsızlık mücadelesinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Bu zaferle tüm dünya bu milletin özgürlüğüne olan sarsılmaz inancını kavramış ve savaş süresince ortaya koyulan mücadelenin içeriği ile de tüm insanlığa savaş ahlakını ve savaş hukukunu öğretmiştir. Yeri geldiğinde yaralı düşman askerlerini sırtlarında taşıyan, onlara kırıbalarından su içiren kahraman Mehmetçik, savaş ortamında bile insanlığın ölmediğini bütün dünyaya göstermişlerdir. Çanakkale deniz zaferi son yüzyılda katıldığı bir çok savaşta mağlup olan Türk milleti için yeniden dirilişin de habercisi olmuştur.

Çanakkale'de elde edilen zafer daha sonra yedi düvele karşı yürütülecek milli mücadelenin de ateşleyicisi ve inanç kaynağı olmuştur. Zira dünyada hüküm süren sömürge zihniyetine karşı yokluklar ve imkânsızlıklar içinde zafer kazanılabileceğine inanmak için Çanakkale bir milat olmuştur.

25 Nisan 1915 günü Arıburnu bölgesinde duyulan top sesleri ile başlayan kara savaşlarının ilk günlerinde 19. Tümen Komutanı Yarbay **Mustafa Kemal'in "Ben size taarruz emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimizi başka kuvvetler ve başka komutanlar alabilir."** emri, kara savaşlarının da akıbetinin Türk ordusunun zaferi ile nihayetleneceğinin habercisidir. Çanakkale'yi karadan ve denizden geçilmez kılan bu inanç ve irade aynı zamanda da milli mücadelenin başarısının temelinde yatan inanç ve irade ile aynıdır.

Bu vesile ile başta **Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları** ile bu toprakların Vatan olması için canını feda eden tüm şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz. Mekanları cennet, ruhları şad olsun.

Karınca dergimiz bu ay da her zamanki gibi son derece zengin bir içerikle siz değerli kooperatif dostları ile buluşuyor. 1023. Sayısını yayınladığımız dergide bu ay toplam dokuz yazı yer almaktadır. Her zamanki gibi hem kooperatif dostlarının mesleki, hukuki ya da teknik bilgi ihtiyaçlarını cevaplamaya dönük bir içerik hem de güncel akademik gelişmeler içeren bir içeriğin birlikte sunulması yönündeki yayın ilkemizin gereği olarak bu ayki sayımızda toplam dört adet kooperatifçilikle ilgili yazı ve beş adet de sosyal bilimlerin muhtelif alanlarına dair yazı yer almaktadır. Dergimizin bu zenginliğine katkı sağlayan tüm yazarlarımıza teşekkür ediyor, daha zengin içerikli sayılar üretebilmek için siz değerli okuyucularımızın ve kooperatif dostlarının katkılarını beklediğimizi yeniden hatırlatıyorum.

Toprağın tohuma hayat vermeye başladığı Mart ayı vesilesi ile tüm üreticilerimize verimli bir dönem, kazançlı ve sağlıklı bir yaşam diliyorum.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU 2021 YILI OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI YAPILDI

Salim ARSLAN

Türk Kooperatifçilik Kurumu Derneği 2021 yılı olağan Genel Kurul Toplantısı **12.03.2022 tarihinde Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Seminer-1** salonunda yapıldı.

Açılış, saygı duruşu ve İstiklal Marşımızın okunmasından, sonra gündemin 3. Maddesi gereği başkanlık divanı seçimine geçildi.

Divan Başkanı olarak

Hüsnü POYRAZ

Türk Kooperatifçilik Kurumu Derneği 2021 Yılı Olağan Genel Kurul Başkanlık Divanı

Başkan Yardımcısı

**Dr. Öğrt. Üyesi
Yasemin ERSOY**

Katip üyeliklerine

**Dr. Öğrt. Üyesi
M. Burak ÜNLÜÖNEN**

ve

**Araş. Gör.
Nuriye VAROL GÖNEN**

seçildi.

Yönetim Kurulu Başkanı **Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY**, açılış konuşmasında **Covid-19** pandemisinin 2021 yılında devam etmesine rağmen 2021 yılı derneğimiz faaliyetleri açısından olumlu geçtiğini, 26-27 Ekim 2021

tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Türksoy ile Derneğimiz 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi düzenlenmiştir. Kooperatifçilik ile ilgili Ticaret, Şehircilik ve Tarım Bakanlıkları ile hem faaliyet hem de proje geliştirme bazında görüşmeler gerçekleştirdiklerini söyledi. Bazı panelleri gerçekleştirdiklerini ancak 02 Aralık 2021 tarihinde Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu ile ortaklaşa yapılacak olan panelde

Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

konuşmacı olarak hem kendisinin hem de diğer konuşmacı **Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU**'nun **Covid-19** salgınına yakalanmaları nedeniyle panel Nisan 2022 tarihine ertelendiğini söyledi.

Derneğimiz öncelikle eğitim ve yayın faaliyetlerine önem vermiş, süreli yayınlarımız kesintisiz çıkarılmış karınca dergisi ve 3. Sektör sosyal ekonomi dergisi yayın hayatına devam etmiş olup, karınca dergisinin 2021 sayısı, 3. Sektör sosyal ekonomi dergisinin ise 56/4 sayısı yayınlandığını,

özellikle Ankara dışındaki şehirlerden bazı kooperatiflerle ilişkiler ve ortak çalışmaların olduğunu, Bakanlıklar ile ortaklaşa çeşitli konularda görüşmelerin devam ettiğini söyledi ve genel kurula katılan üyelere teşekkür ederek konuşmasını tamamladı.

Üyelikte 30 hizmet yılını dolduran **Kadir ÇİMEN** ve **Murat YILMAZ**'a plaket verildi.

2021 yılı faaliyet raporunun okunmaması, denetim kurulu raporunu **Prof. Dr. Nevzat AYPEK** tarafından okundu ve ittifakla kabul edildi.

2022 yılı çalışma ve bütçe programlarının okunmadan müzakere edilmesi teklif edildi ve ardından kabulü oylandı ittifakla kabul edildi.

Kurumun mülkiyetinde bulunan arsalar üzerine bina yapılması, kat karşılığı verilmesi, satılması veya benzer değerlendirilmesi, ayrıca yeniden gayrimenkul satın alınması, satılması; intifa ve irtifa haklarının tesisi ve devralması hususunda yönetim kuruluna yetki verilmesinin görüşülmesinde **Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY** söz aldı.

Kurumun Yenimahalle ilçesi susuz mevki ve kazan ilçesindeki arsaların kamulaştırma koridoru içerisinde kalması nedeniyle karayolları Genel Müdürlüğü 4. Bölge Müdürlüğü'nün m2 sini 350 (ÜçYüzElli) TL'den yaklaşık 27 dönümünü kamulaştırdığını ve 10 aydır ödeme yapmadıklarını söyledi.

Dilek ve temenniler kısmında **Divan Başkanı Hüsnü POYRAZ** söz almak isteyen olup olmadığını sordu. **İrfan ÜNVER** söz aldı. Başkan ve yönetim kurulu üyelerinin çalışmalarını takdir ettiğini belirterek şunları söyledi: Ukrayna'da gerçekleştirilen etkinlik gibi, Balkan ülkelerinde de toplantıların düzenlenmesini 6 Mayıs tarihinde Makedonya'nın Çalıkli kasabasında Hıdırellez festivalinin olduğunu, çok yönlü kültür, sanat ve spor olaylarının düzenlendiğini, bu festival programı içerisindeki Türk Dünyası ile ilgili sempozyuma akademisyen üyelerimizin katılarak bildiri sunmalarını, bir temennisinin de kurumumuzun önderliği ile Türk Dünyası Kooperatifler Birliğinin kurulmasıdır dedi.

Yavuz KOCA söz aldı. **İrfan ÜNVER** beyin görüşüne katıldığını söyledi. Makedonya'daki kardeş kuruluşlarla geçmişte işbirliği kurulmuştu. Bu devam ettirilmelidir, dedi. Hakeza Silifke'de daha önce var olan kooperatifçilik konusundaki çalışmaların yeniden canlandırılması, **Atatürk** özelinde Silifke'de bulunan ilk kooperatif olan Tekir kooperatifi ruhunun gündeme taşınması orada

programlar yapılmasının gündeme alınmasını, yine kardeş Türk Cumhuriyetleri ile kooperatifçilik temalı ortak programlar yapılmasını önerdi ve *Divan Başkanı Hüsnü POYRAZ*'ın "*Devlet Erkanı İle çok Erken Tanıştım*" adlı kitabını büyük bir zevkle okuduğunu ve herkesin okumasını tavsiye

ettiğini belirterek, Genel Kurulun hayırlara vesile olması temennisiyle, yönetime başarılar diliyorum dedi.

Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY söz aldı. Mersin Silifke Belediyesi ile görüşüldüğünü ve bir toplantının planlandığını söyledi.

Ayrıca Sakarya, Manisa ve Trakya da da toplantılar planlıyoruz, 2022 yılında planlanan 24. Milletlerarası kongremizi de bu yıl içinde yapacağız dedi.

Başka söz isteyen olmadığından Divan Başkanı Genel Kurul üyelerine teşekkür ederek yönetim kuruluna sağlık, başarı ve iyi niyet temennisinde bulunarak toplantıyı kapattı.

ICA ve FAO İkiler Günü Etkinliği Kooperatifler İçin Uluslararası İş Birliği Temalı Tanıtım Toplantısı Düzenlendi

“Sosyoekonomik Entegrasyonun Desteklenmesi ve geçim Sağlama İmkanlarının Yaratılması Aracılığı ile Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Ev sahibi Toplulukların Dayanıklılığının Geliştirilmesi”

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve “Sosyoekonomik Entegrasyonun Desteklenmesi ve geçim Sağlama İmkanlarının Yaratılması Aracılığı ile Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Ev sahibi Toplulukların Dayanıklılığının Geliştirilmesi” başlıklı AB projesi FAO, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ve T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ortak gerçekleştirilmektedir.

Türk Kooperatifçilik Kurumu
yönetim kurulu üyemiz
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
ve
Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Türkiye'den alfabetik sırayla **Adana, Bursa Gaziantep, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Kilis, Manisa, Şanlıurfa ve Van** illerinden yerel tarım ürünlerine yönelik üretim yapan 13 kooperatif paydaş olarak yer almaktadır.

Söz konusu projenin **ICA** ve **FAO** İkiler Günü Etkinliği Kooperatifler İçin Uluslararası İş Birliği temalı tanıtım toplantısı Sheraton Ankara Otel'de 22.02.2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Türk Kooperatifçilik Kurumu'nu yönetim kurulu üyeleri **Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU** ve **Prof. Dr. Turhan ÇETİN** temsil etmişlerdir.

KOOPERATİFLERDE VE ÜST KURULUŞLARINDA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKLARI¹

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4600-0466>

Soner ALTAŞ*

Özet

Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında yönetim kurulunun bulunması yasal bir zorunluluktur. Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetim için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Kooperatifin ve üst kuruluşun hem yönetim hem de temsil organı olarak, kendisine yasa ve anasözleşme ile yüklenen görevlerin ve tanınan yetkilerin kullanımında, yönetim kurulu üyelerinin, iş ve işlemler hakkında gerekli bilgilere erişimleri ve gerektiğinde inceleme yapmaları gerekir.

Ancak, Kooperatifler Kanunu'nda yönetim kurulu üyelerinin bilgi edinme ve inceleme hakkına dair bir düzenleme yer almamakta, bu konuda herhangi bir kurala yer verilmemektedir. Bununla birlikte, Yasanın 98'inci maddesi ile yapılan yollama uyarınca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda anonim şirketin yönetim kurulu üyelerine tanınan bilgi alma ve inceleme haklarından, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri de faydalanır. Bu çalışmada, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile başkanının bilgi edinme ve inceleme hakları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler : yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanı, bilgi alma hakkı, inceleme hakkı, yönetim kurulu toplantısı.

1. Giriş

Kooperatiflerde yasal olarak bulunması gereken organlardan birisi yönetim kurulusudur. Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Kooperatifin yönetim kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin

***Dr., Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi**

1) Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumunu bağlamaz.

kooperatif ortağı olmaları şarttır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu² (**KK**³)'nın 72, 76 ve 77'nci maddeleri uyarınca, kooperatiflerin üst kuruluşları olan kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği **“kooperatif şeklinde”** kurulur⁴. Böylece, kooperatif üst kuruluşlarında da yönetim kurulunun bulunması yasal bir zorunluluktur.

Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetim için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. **KK**'da yönetim kuruluna birçok görev ve yetki verilmiş ve anılan yükümlerden bazılarının ihmali için cezaî sorumluluk öngörülmüş iken, yasanın m.62/f.3 hükmünde yönetim kurulu üyelerinin kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumlu olacakları ifade edilerek yönetim kurulu üyesi olmanın hukukî sorumluluğu da ayrıca düzenlenmiştir. Yönetim kurulu üyeleri, kendilerine yasa ve anasözleşme ile yüklenen görevleri ifa ederken ve yetkilerini kullanırken muhtelif kararlar alır, gerek sözlü gerek yazılı talimatlar verirler⁵.

Ağır ve kapsamlı sorumluluğunun bir gereği olarak her yönetim kurulu üyesinin kooperatifin bütün iş ve işlemleri hakkında bilgi almak hakkı vardır. Bu hak aynı zamanda üyenin güvenilirliğine ve özenine bırakılmış bulunan yönetim görevinin ve kooperatif ile üye arasındaki ilişkinin gereğidir. Bilgilendirilen üye yönetebilir ve doğru zamanda, doğru kararı alabilir⁶.

Bu yönüyle, bilgi alma ve inceleme, yönetim kurulu üyeleri açısından hak olmanın yanında yükümlülük olarak da değerlendirilebilir. Zira, bilgi alma ve inceleme hakkı ile üyelerin sorumlulukları arasında doğrudan bir ilişki mevcut olup, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulması, bu hakkın ve yükümlülüğün yerine getirilmiş olmasına bağlıdır⁷. Fakat, **KK**'da yönetim kurulu üyelerinin bilgi edinme ve inceleme hakkına dair bir düzenleme yer almamakta, bu konuda herhangi bir kurala yer verilmemektedir.

Bununla birlikte, **KK**'nın 98'inci maddesinde **“Bu kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.”** hükmüne yer verilerek, Türk Ticaret Kanunu'ndaki anonim şirketlere dair hükümlerinin kooperatiflere de uygulanması öngörülmüştür.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁸ (**TTK**⁹)'nda ise anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme haklarına ilişkin köklü değişikliklere ve yeniliklere yer verilmiş, hatta yönetim kurulu başkanının bile hakları ve yetkileri ayrı bir şekilde düzenlenmiştir. Böylece, **TTK**, bireysel olarak yönetim kurulu üyelerine kapsamlı şekilde bilgi alma ve inceleme hakkı tanımıştır¹⁰. Yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakları, **TTK**'nın 392'nci maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında, bu hak, **“her yönetim kurulu üyesi şirketin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteyebilir, soru sorabilir, inceleme yapabilir.”** hükmü ile açıkça

2) 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3) Çalışmamızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu için **“KK”** kısaltması kullanılmıştır.

4) Altaş, Soner; Kooperatifler ve Üst Kuruluşları Tarafından Zayi Belgesi Alınması, Karınca Dergisi, S.984, 2018, s.17

5) Korkut, Ömer; Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyesinin Şirkete Ait Belgelerin Kopyasını Alma Yetkisi, EÜHFD, C.10, S.3-4, 2006, s.521

6) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

7) Üçışık, Güzin, Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku I. Cilt, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 481.

8) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14 Şubat 2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

9) Çalışmamızda, 13 Ocak 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için **TTK** kısaltması kullanılmıştır.

10) Pulaşlı, Hasan, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı), C.18, S.2, 2012, s.587

belirtilmiş, maddede yönetim kurulu üyelerinin bireysel olarak bilgi alma ve inceleme hakkı ise “**yönetim kurulu toplantısında**” ve “**yönetim kurulu toplantısı dışında**” olmak üzere ayrı kurallara bağlanmıştır.

Üyelerin toplantı esnasında bilgi alma ve inceleme hakkı yasada sınırsız; toplantı dışında ise sınırlı olarak düzenlenmiştir. Defter ve dosyaların yönetim kurulu üyeleri tarafından incelenmesi ise belirli bir prosedüre bağlanmıştır¹¹. İşte bu çalışmada, kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ile başkanının bilgi edinme ve inceleme hakları üzerinde durulmaktadır.

2. Kooperatif Ve Üst Kuruluşu Yönetim Kurulu Üyesinin Toplantıda Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı

Kooperatifte ve üst kuruluşlarında yönetim kurulu üyelerinden her biri kooperatifin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteme, soru sorma ve inceleme yapma hakkına sahiptir. Bir üyenin istediği, herhangi bir defter, defter kaydı, sözleşme, yazışma veya belgenin yönetim kuruluna getirilmesi, kurulca veya üyeler tarafından incelenmesi ve tartışılması ya da herhangi bir konu ile ilgili yöneticiden veya çalışandan bilgi alınması reddedilemez.

Yönetim kurulu üyelerine tanınan bu hak, yönetim kurulunda oylama yapılarak reddedilemeyeceği gibi, oylama yapılmadan da reddi mümkün değildir. Üyeye verilecek bilgi ayrıntılı, amaca uygun ve istenileni karşılar nitelikte olmalıdır. Üye bilgiyi **-kural olarak-** yönetim kurulu toplantısında alır; yoksa doğrudan kooperatif/birlik yöneticilerini çağırarak veya onlara başvurarak bilgi isteyemez. Bilgi alma hakkı kooperatif/birlik iş ve işlemleri ile sınırlı olup, özel işleri kapsamaz; ancak özel işler kooperatif/birlik iş ve işlemleriyle ilgili veya bağlantılı olduğu takdirde bunlar hakkında da bilgi alabilir¹².

Anılan hak, yönetim kuruluna “**kurul**” olarak değil, üyelik sıfatı sebebiyle her üyenin kişiliğine tanınmıştır; bu nedenle kişinin yönetim kurulu üyeliğinden ayrılması ile birlikte anılan hakkı da son bulur. Yönetim kurulu üyeleri arasında eşitliğin sağlanması amacıyla, bir üyeye verilen bilgilerin **-talep etmeleri halinde-** diğer üyelere de verilmesi gerekir veya gelecek yönetim kurulu toplantısında söz konusu bilgilerin açıklanması gerekir¹³.

TTK’da alınacak bilginin niteliği ve özellikle “**gizli**”, “**sır**” olması ile ilgili açık bir sınır getirilmemiştir¹⁴. Bunun sebepleri düzenlemenin gerekçesinde belirtilmiştir. Birinci sebep şudur: Güvenilmeyen bir kişi yönetim kurulu üyesi seçilmemeli, seçilmişse uzaklaştırılmalıdır. İkincisi, yönetim kurulu

11) Pulaşlı, 2012, s.588

12) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

13) Pulaşlı, 2012, s.589

14) Her ne kadar, KK’nun “Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza” kenar başlıklı 25’inci maddesinde “Kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymayan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.” hükmüne yer verilse de, bu kooperatif ortakları için öngörülmuş bir hükümdür. Anılan hükmün, aynı zamanda ortak olduklarını gözeterek kooperatif yönetim kurulu üyelerine de uyulacağını savunmak, yönetim kurulu üyelerinin bilgi edinme ve inceleme haklarının oldukça sınırlandırılması anlamına gelecektir ki, böyle bir üyenin kendisine yüklenen görevleri hakkıyla ifası oldukça güçleşir.

üyelerine ağır bir özen yükümünün getirilmiş olması ve özen yükümünün sorumlulukla doğrudan ilgili bulunması ve ayrıca bilgi sızdırmanın cezaî yaptırıma bağlanmasıdır. Hukukî ve cezaî yaptırımlar yeterince caydırıcı kabul edilmelidir.

Üçüncü sebep ise, somut olayın özelliği, istenilen bilginin verilmemesini gerekli kılıyorsa yönetim kurulu başkanının tedbir talebiyle mahkemeye başvurulabilmesidir. Yönetim kurulu üyesinin görevinin güvene dayalı olduğuna ilişkin temel düşünce, yaptığı işin nitelik ve önemi ve nihayet yüklendiği sorumluluk ve sorumluluğa bağlı hukukî ve cezaî yaptırımlar ondan bir bilginin saklanması ve esirgenmesini haklı gösteremez¹⁵.

Öğretide yönetim kurulu üyelerine tanınan geniş kapsamlı bilgi alma ve inceleme hakkının beş hususla sınırlı olduğu belirtilmektedir. Bunlar, görev sınırı, orantılılık ilkesi sınırı, çıkar çatışması sınırı, hakkın kötüye kullanılması sınırı ile işletme veya ticarî sır sınırıdır.

Görev sınırı uyarınca, talep edilen bilgiler, yönetim kurulu üyesinin, yasadan doğan görevini kooperatifin/birliğin çıkarları doğrultusunda ifa etmesini uygun şekilde gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Orantılılık ilkesi sınırı özellikle zamanlama ve kapsam hususlarında söz konusu olup, bilgi edinme talepli sorular uygun olmayan zamanda yönetilmemelidir ve kapsamı da geniş olmamalıdır. Toplantı gündeminde bulunan bir konu hakkında çetin geçen müzakere safhasında yazılı bilgi talep edilmesi örnek olarak verilebilir.

Çıkar çatışması sınırı uyarınca, yönetim kurulu üyesinin, bizzat kendi çıkarlarını ilgilendiren **(örneğin, davalı tarafı veya rakibi)** konu ve alanlarda bilgi isteme hakkı yoktur. Hakkın kötüye kullanılması yasağı sınırı, yönetim kurulu üyesinin talep ettiği bilgileri sadece kendi görevini ifa etmek amacıyla değil, aksine başka amaçlar için kullanmasının söz konusu olduğu hallerde veya kooperatife/birliğe ait bilgilerin kötüye kullanılmasıyla ilgili somut bir tehlikenin varlığında ortaya çıkar. İşletme veya ticarî sır sınırı ise, kooperatif/birlik sırlarının her somut olayın şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu durumda **-münferit olarak yönetim kurulu üyeleri değil-** icra organı olarak yönetim kurulu bizzat sır sahibidir. Buna göre, işletme sırrı, sadece bir yönetim kurulu üyesine ayrı ve özel olarak bilgi verilmesi veya yukarıda sayılan diğer hallerin *(kötüye kullanma, çıkar çatışması, orantılılık ilkesi ve görevsellik sınırı)* varlığında söz konusu olabilir¹⁶.

Bilgi vermekle yükümlü olanlar noktasında ise, **TTK'nın 392'nci maddesinin ikinci fıkrasında "Yönetim kurulu toplantılarında, yönetim kurulunun bütün üyeleri gibi, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişiler ve komiteler de bilgi vermekle yükümlüdür. Bir üyenin bu konudaki istemi reddedilemez; soruları cevapsız bırakılamaz."** hükmüne yer verilmiştir.

Böylece, bilgi alma talebinin herhangi bir kooperatif/birlik çalışanına değil, sadece yönetimle görevli kişilere karşı ileri sürülmesi öngörülmüş, yönetim kurulu üyelerinin alt kademe bulunan personele bilgi almak için doğrudan müracaat etmesi önlenmiştir¹⁷. Bu bağlamda, yönetim kurulu başkanı, üyeleri, kooperatifin/birliğin tüm yöneticileri, varsa komite, komisyon ve alt kurullar bilgi vermekle yükümlüdür¹⁸.

Buna karşılık, öğretide bazı yazarlar, **TTK'da** anılan hakkın toplantı esnasında ve dışında kullanımı düzenlendiği halde üyelerin toplantı öncesi bilgi almasına ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmediğini, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini gerekli şekilde yapabilmelerinin gündemde yer alan konular hakkında bilgi sahibi olmalarına bağlı olduğunu, bu nedenle üyelerin toplantı

15) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

16) Pulaşlı, 2012, s.591-592

17) Pulaşlı, 2012, s.590

18) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

öncesi müzakere edilecek konular hakkında bilgi temin etmesinin işlevsel bir gereklilik olduğunu, gündeme ilişkin belgelerin üyelere toplantı esnasında masada sunulmasının amaca uygun karar hazırlığının yerine getirilmesi için yeterli sayılmayacağını, yönetim kurulu üyelerinin toplantı devam ederken kısa süre içinde komplike ve karmaşık açıklamaları ve onlarca rakamları yıldırım hızıyla hem okuyup değerlendirmelerinin hem de aynı anda müzakerelere aktif olarak katılmalarının mümkün olmadığını, yönetim kurulu başkanı vasıtasıyla toplantıdan önce özellikle karmaşık ve önemli işler hakkında üyelere bilgi verilmesinin toplantıda yapılacak müzakerelerin ve alınacak kararların kalitesinin sağlanması için önemli olduğunu, bu bakımdan gündemde yer alan konulara ilişkin bilgi ve belgelerin toplantı öncesi sözlü, telefon veya faks aracılığıyla yönetim kurulu üyelerine sunulmasının veya toplantıdan önce bir dosya içinde verilmesinin uygun olacağını belirtmektedir¹⁹.

Bu görüşe biz de katılmaktayız.

3. Kooperatif Yönetim Kurulu Üyesinin Toplantı Dışında Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı

Yönetim kurulu üyesinin toplantı dışında bilgi alma ve defterler ile belgeleri inceleme hakkı, TTK'nın 392'nci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan fıkra da **“Her yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu toplantıları dışında, yönetim kurulu başkanının izniyle, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi alabilir ve görevinin yerine getirilebilmesi için gerekliyse, yönetim kurulu başkanından, şirket defterlerinin ve dosyalarının incelemesine sunulmasını isteyebilir.”** hükmüne yer verilmiştir. Yönetim kurulu üyelerine anılan fıkra ile toplantı dışında kullanılmak üzere tanınan bu hak, bireysel ve sınırlı bir haktır²⁰.

Yasa, bu konuda yönetim kurulu başkanının iznini şart koşmuştur. Çünkü, yönetim kurulu üyesinin **-kural olarak-** yönetim kurulu dışında bilgi almak hakkı bulunmadığı gibi, kurul dışında defterleri ve/veya belgeleri incelemek hakkı da bulunmamaktadır. Bu nedenle, Yasa, üyeye bu hakkını sınırlı bazı hallere münhasır olmak üzere ve de yönetim kurulu başkanının izni ile kullanma imkanı tanımıştır. Böylece, yönetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu başkanından izin almak kaydıyla, kooperatif/birlik yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi alabilirler.

Yönetim kurulu üyesinin, kooperatifin/birliğin defter ve belgelerini incelemeyi talep edebilmesi ise ancak görevini, hesap verilebilirlik ilkesine uygun olarak yapması bakımından gerekliyse mümkün olabilir²¹. Kooperatif/birlik tarafından tutulan ticarî ve malî defterler ile muhasebe kayıtlarına ilişkin belgeler; dosyalardan da kooperatifin/birliğin dışarıyla yaptığı her türlü yazışmaya ilişkin belgeler ile iç işleriyle ilgili belgeler anlaşılmalıdır. Defterlere *pay defteri* dahil değildir, çünkü pay defterini inceleme hususunda tüm yönetim kurulu üyeleri sınırsız ve oldukça geniş hakka sahiptirler²².

TTK'nın 392'nci maddesinin üçüncü fıkrası gereği, toplantı dışında kullanılacak bu hak **“işlerin gidişi ve belirli münferit işler”** hakkında kullanılabilir. Bu nedenle, anılan kavramlar üzerinde durmak gerekir. Öğretide anılan kavramlar için getirilmiş ortak bir tanım bulunmamaktadır.

19) Pulaşlı, 2012, s.588-589

20) Pulaşlı, 2012, s.593

21) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

22) Pulaşlı, 2012, s.597

Öğretide, “işlerin gidişi” kavramı için, genel olarak, geçen zamana kadar kooperatifte/birlikte ne olup bittiğine ilişkin bilgilerin²³ ; kooperatifte/birlikte belirli bir süre içinde yapılmış her türlü iş ve işlemlerin²⁴ ; kooperatifin/birliğin hasılat gelişmeleri, personel sayısı ve hareketliliği²⁵ gibi bilgilerin girdiği belirtilmektedir. Belirli münferit işler kavramı ise, işlerin gidişine göre daha dar bir kapsama sahip olup, somut ve özellikli işleri ifade eder. Münferit işlere örnek olarak, kooperatifin/birliğin devam etmekte olan bir inşaatı, katıldığı bir ihale, akdedilen yahut feshedilen bir sözleşme, kooperatife/birliğe çekilen bir ihtarname gösterilebilir²⁶.

Yönetim kurulu başkanına yapılacak talep için yasada belli bir şekil şartı aranmamıştır. Bu nedenle, yönetim kurulu üyesi talebini yazılı olarak yapabileceği gibi sözlü olarak da iletebilir. Ancak, talebin yazılı olarak yapılması daha uygun olacaktır. Zira, talebin yazılı olması hem yönetim kurulu başkanına vereceği iznin kapsamını belirlemede yardımcı olacak, hem de birazdan ele alacağımız üzere üyenin talebinin başkan tarafından reddi halinde mahkemeye başvurulması gerekeceğinden yazılı talep sözlü talebe göre ispat hukuku açısından üyeye kolaylık sağlayacaktır.

4. Kooperatif Yönetim Kurulu Üyesinin Bilgi Alma Ve İnceleme Talebinin Reddi Halinde İzlenecek Yol

Kooperatif/birlik yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkını kullanması, toplantı esnasında kabul görmeyebileceği gibi toplantı dışında da reddedilebilir. Bu durumda üye kademeli başvuru yollarını tüketmelidir. Aslına bakılacak olursa, her iki durumda da izlenecek prosedür aynıdır, ancak, açıklık olması bakımından her iki hali de ayrı ayrı izah etmek faydalı olacaktır.

Yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme talebinin toplantı esnasında kullanılmak istenmesi ancak kurul kararı ile bu talebinin reddedilmesi halinde, üye, bilgi alma, soru sorma ve inceleme yapma istemini yönetim kurulu başkanına iletir. Yönetim kurulu başkanı tarafından talebin kabulü halinde, üye bilgi alma ve inceleme hakkını toplantıda kullanır.

Yönetim kurulu başkanının da üyenin, bilgi alma, soru sorma ve inceleme yapma istemini reddetmesi halinde ise, konu *iki gün içinde* yönetim kuruluna getirilir. Bu durumda, talebi reddeden başkanın iki gün içerisinde yönetim kurulunu toplantıya çağırması gerekir.

Yönetim kurulunun anılan süre zarfında toplanmaması veya toplanmakla birlikte üyenin talebini reddetmesi hâlinde, üye, kooperatifin/birliğin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurabilir.

Yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkını toplantı dışında kullanmak istemesi, ancak yönetim kurulu başkanının bu istemi reddetmesi durumunda ise, konu yine *iki gün içinde* yönetim kuruluna getirilir. Yönetim kurulunun kabul etmesi halinde, üye, bilgi alma, soru sorma ve inceleme hakkını kullanabilir.

Yönetim kurulunun anılan süre zarfında toplanmaması veya toplanmakla birlikte üyenin talebini reddetmesi hâlinde, yönetim kurulu üyesi, kooperatifin/birliğin merkezinin bulunduğu yerdeki

23) Pulaşlı, 2012, s.594

24) Kortunay, Ayhan, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı, İstanbul, XII Levha, 2015, s.355

25) Kırca, İsmail, Manavgat, Çağlar, Şehirali Çelik, Feyzan Hayal, Anonim Şirketler Hukuku C.1, Ankara, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013, s.717

26) Kortunay, s. 355; Kırca (ŞehirAli Çelik/Manavgat), s.717

asliye ticaret mahkemesine başvurabilir. Mahkeme her iki halde de istemi dosya üzerinden inceleyip karara bağlar. Mahkemenin bu konuda vereceği karar kesindir.

Her iki halde de, kooperatif/birlik yönetim kurulu söz konusu nitelikteki kararları, toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğuyla alır. Talepte bulunan ve/veya istemi yönetim kurulu başkanı tarafından reddedilen üye, yönetim kurulu toplantısına, müzakereye ve oylamaya katılabilir. Zira, sorun “**kooperatif/birlik dışı kişisel bir menfaatle**” ilgili değildir. Yönetim kurulu kararına karşı sadece mahkemeye başvurulabilir, bunun dışında konunun genel kurula taşınmasına gerek olmadığı gibi, hiçbir anlamı da yoktur²⁷.

5. Kooperatif Yönetim Kurulu Başkanının Bilgi Alma Ve İnceleme Hakkı

TTK’nın m.392/f.5 hükmü gereği, yönetim kurulu başkanı da, tıpkı üyeler gibi, yönetim kurulunun izni olmaksızın, yönetim kurulu toplantıları dışında bilgi alamaz, kooperatifin/birliğin defter ve dosyalarını inceleyemez.

Diğer bir ifadeyle, yönetim kurulu başkanı, kurul dışında inceleme ve bilgi edinme hakkını ancak diğer üyeler gibi kullanabilir. Yönetim kurulu başkanı, bu isteminin reddedilmesi hâlinde mahkemeye başvurabilir.

Bununla birlikte, öğretide, yönetim kurulu başkanının, kurul toplantısı dışında bilgi alma ve inceleme hakkını ancak yönetim kurulu kararıyla kullanabileceği yolundaki yasal düzenlemenin Türk hukukuna özgü olup, mehzaz İsviçre ve Alman hukuklarında benzer bir düzenlemenin mevcut olmadığı, ayrıca yönetim kurulu başkanının konumu ve ağırlığı dikkate alındığında, uygulamada bu kuralın uygulanmasının oldukça güç olduğu belirtilmektedir²⁸.

Diğer yandan, **TTK**’nın m.392/f.5 hükmünde açıkça belirtilmediğinden, yönetim kurulu başkanının, toplantı esnasında bilgi alma ve inceleme hakkını, üyelerden farklı olarak, kurulun iznine tabi olmadan kullanabileceği sonucu çıkmaktadır.

Bu yönüyle, yönetim kurulu başkanına, bilgi alma ve inceleme hakkının toplantı sırasında kullanılması noktasında bir ayrıcalık ve üstünlük tanındığını söylemek yanlış olmayacaktır.

6. Özet Ve Sonuç

Kooperatifler Kanunu’nun 98’inci maddesi ile yapılan yollama uyarınca, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyelerinden her biri, toplantı esnasında kooperatifin/birliğin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteyebilir, soru sorabilir ve inceleme talebinde bulunabilir.

Üyenin istediği herhangi bir defter, defter kaydı, sözleşme, yazışma veya belgenin yönetim kuruluna getirilmesi, kurulca veya üyeler tarafından incelenmesi ve tartışılması ya da herhangi bir konu ile ilgili yöneticiden veya çalışandan bilgi alınması reddedilemez. Üyenin bilgi alma ve inceleme talebi reddedilir ise, talebini yönetim kurulu başkanına iletir.

27) Pulaşlı, 2012, s.597-598

28) Pulaşlı, 2012, s.598

Başkan da üyenin istemini reddederse, konu iki gün içinde yönetim kuruluna getirilir. Kurulun toplanmaması veya bu istemi reddetmesi hâlinde ise üye kooperatif/birlik merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurabilir.

Kooperatif/birlik yönetim kurulu üyesinin kural olarak yönetim kurulu dışında bilgi alma hakkı bulunmamakla birlikte, **TTK**, üyeye bu hakkını sınırlı bazı hâllere münhasır olmak üzere ve de yönetim kurulu başkanının izni ile kullanma imkanı tanımıştır. Bu bağlamda, yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu toplantıları dışında, yönetim kurulu başkanının izniyle, kooperatif/birlik yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi alabilir ve görevinin yerine getirilebilmesi için gerekliyse, yönetim kurulu başkanından, kooperatif/birlik defterlerinin ve dosyalarının incelemesine sunulmasını isteyebilir.

Bu talebin başkan ve sonrasında yönetim kurulu tarafından reddedilmesi halinde de üye mahkemeye başvurabilir. Yönetim kurulu başkanı da, kurulun izni olmaksızın, yönetim kurulu toplantıları dışında bilgi alamaz, kooperatifin/birliğin defter ve dosyalarını inceleyemez.

Dolayısıyla, kooperatif/birlik yönetim kurulu üyelerinin ve başkanının, bilgi alma ve inceleme haklarını kullanırlarken yasal düzenlemelere uygun hareket etmeleri gerekir.

Kaynakça

Altaş, Soner (2018). Kooperatifler ve Üst Kuruluşları Tarafından Zayi Belgesi Alınması. Karınca Dergisi, S.984, s.16-22.

Korkut, Ömer (2006). Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyesinin Şirkete Ait Belgelerin Kopyasını Alma Yetkisi. EÜHFD, C.10, S.3-4, s.521-531.

Kortunay, Ayhan (2015). Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Ve Üyelerin Bilgi Edinme Hakkı. İstanbul: XII Levha Yayıncılık.

Kırca, İsmail, Manavgat, Çağlar, Şehirli Çelik, Feyzan Hayal (2013). Anonim Şirketler Hukuku C.1. Ankara:Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü

Pulaşlı, Hasan (2012). Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı), C.18, S.2, s.587-599.

Üçışık, Güzin, Çelik, Aydın (2013). Anonim Ortaklıklar Hukuku C.I. Ankara:Adalet Yayınevi.

Komisyon Raporu : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Yasama Dönemi: 23, Yasama Yılı: 2, S.Sayısı: 96, Nr.112.

KOOPERATİFLERİN TEMSİL VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN ESASLAR

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara denir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticaret şirketleri arasında sayılan bu kuruluşlar tüzel kişiliği haiz olduklarından yönetim ve temsile ihtiyaç duyarlar. Kooperatiflerde bu görevi yönetim kurulu yerine getirilmekle birlikte ana sözleşme ile genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetiminin ve temsilin kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmayan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek yetkisi verilebilir.

II - Kooperatiflerde Temsil Ve Yönetim

II. 1. Yetki ve Temsil Süresi

Kooperatiflerde yönetim Kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organı olup, kooperatif ortakları arasından en çok dört yıl için genel kurulca seçilen en az üç üyeden ibarettir. (**KK Md.55/1-2, Md.57, Md.42/1/2**) Ancak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ana sözleşme ile genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsili kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmayan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek yetkisi verilmesi mümkün kılınmıştır. (**KK Md. 58**)

Dolayısıyla, kooperatiflerde temsil ve idare yetkisi genel kurulca seçilen yönetim kurulunda olup, bu yetki yönetim kurulunun en çok dört olarak belirlenebilen görev süresi ile sınırlıdır. Yasada görev süresi dolduğu halde genel kurul yapılamadığı için seçim yapılamayan kooperatiflerin temsili ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır.

***Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı**

Ancak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yönetim kurulunun süresi dolmuş olsa bile genel kurulu toplantıya çağırabileceği düzenlenmiştir¹ ; bazı kooperatif türlerine ait ana sözleşmelerde de görev süresi dolan yönetim kurulu üyelerinin görevlerinin, altı ayı geçmemek üzere, yapılacak ilk genel kurul toplantısına kadar devam edebileceği öngörülmüştür.²

Diğer taraftan, Yargıtay tarafından verilen birçok kararda şirketin yönetim kurulunun görev süresi sebebiyle şirketin organsız kaldığı iddiasıyla kayyum tayini istenemeyeceğine yönelik hüküm tesis edilmiştir³ , Ticaret Bakanlığı'nca görev süresi dolmuş olsa bile kooperatifin mevcut yönetim kurulu üyelerinin, kooperatifi bağlayan ve taahhüt altına sokan hukuki işlemlerde bulunma yetkisine sahip olmamakla birlikte kooperatifin rutin işlemlerini (*genel kurula çağrı, genel kurul tutanağını tescil ve ilan işlemleri, SGK pirimi, kira, personel ücreti, elektrik-su bedeli gibi ödemeleri vb.*) yapabileceği yönünde görüş bildirilmiştir⁴ ; ortaklıktan çıkarma gibi kararlar veremeyeceği belirtilmiştir.⁵

Dolayısıyla, kooperatiflerde görev süresi dolan yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisinin sona erdiği, bu nedenle esasen bu kişilerin kooperatifi borç altına sokacak işlemleri ifaya yetkili olmadıkları ancak, genel kurulu toplantıya çağırma da dahil rutin işlemleri yapmalarında bir sakınca bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, covid-19 salgını nedeniyle yapılan genel kurul ertelemelerinde mevcut organların görev, yetki ve sorumlulukları erteleme süresi sonrasında yapılacak ilk genel kurula kadar devam edeceğinden görev süresi dolduğu halde salgın nedeniyle genel kurul ve dolayısıyla seçim yapılamayan kooperatiflerde mevcut yönetim kurulu üyelerinin temsil ve yönetim yetkisi bu genel kurul yapıncaya kadar sürecektir.⁶

II. 2. Kapsam

Kooperatiflerde temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukuki işlemleri yapabilir. (**KK Md.59/1**) Kooperatif amacının gerektirdiği işlemlerden, kooperatifin faaliyet konusunu anlamak gerekir. Kooperatifin amacı ve faaliyet konusu ile ilgili hükümlerin hem ana sözleşmede gösterilmesi hem de bunların tescil ve ilanı yasal zorunluluktur. (**KK Md.3,4**)⁷

Temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. Kanunun açık hükmüne rağmen temsil yetkisi sınırlandırılmış ise bu sınırlama kooperatifin iç ilişkisini ilgilendirir.⁸ Ancak temsil yetkisinin sadece esas müessesenin veya bir şubenin işlerine hasrolunmasına veya kooperatif unvanının birlikte kullanılmasına dair ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlar saklıdır. (**KK Md.59/2**)

II. İmza ve Tescil

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler imzalarını ancak kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlarlar. Örnek ana sözleşmelerde,

1) Bkz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 410/1. Maddesi

2) <http://koop.gtb.gov.tr/data/5491743af293703cbcd0b43/21-%20Tar%C4%B1m%20Sat%C4%B1%C5%9F%20Kooperatif%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

3) Y.11.HD. E.2012/13135 K.2014/3515 T.25.02.2014

4) <https://www.clouds.com.tr/web/uploads/dosya/26090.pdf>

5) Y.11.HD.E.8345/K.2974 T.03.04.1990

6) Bkz. 7244 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin 1 nci fıkrasının (d) bendi

7) KURTULAN Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 1998, s.396

8) KURTULAN Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, 1998, s.396

kooperatif adına düzenlenecek evrakın muteber olması veya kooperatifin ilzâmı için, kooperatif unvanı altında temsile yetkili olanlardan ikisinin imzasının gerekli olduğu belirtilmiştir.⁹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da anonim şirketlerin temsili için çift imza ile uygulanacağı ifade edilmiştir. **(TTK Md.370/1)** Bu bağlamda örneğin, kooperatif namına tek yöneticinin imzası ile tanzim edilmiş bonodan kooperatif sorumlu olmayacaktır.¹⁰

Bununla birlikte, kooperatif yönetim kurulu, kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini ve imzalarını ticaret siciline bildirmek ve bu yetkiye dayanak olan kararları ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personele tasdik ettirmekle yükümlüdür. **(KK Md.61)** Tescil ve ilan özellikle iyi niyetli alacaklıların haklarının korunmasında önem taşır.¹¹

III - Sonuç

Kooperatifler yönetim kurulu tarafından temsil ve idare edilirler. Temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukuki işlemleri yapabilir. Bu temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin imzalarını ancak kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlayacakları, örnek ana sözleşmelerde ise, kooperatif adına düzenlenecek evrakın muteber olması veya kooperatifin ilzâmı için, kooperatif unvanı altında temsile yetkili olanlardan ikisinin imzasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Özellikle iyi niyetli alacaklıların haklarının korunması bakımından kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerinin ve imzalarının ticaret siciline bildirilmesi ve tescil ettirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

1-T.C.Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Ekonomik Ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun)

2-Ahmet KURTULAN, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, Ankara, 1998

3-Gönen ERİŞ, Açıklamaları, İçtihatlı, Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, Seçkin Yayınevi, 1998

4-Kooperatif Örnek Ana Sözleşmeleri

9) <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/621dcce23dcc36e6e2c86ec49b66010e.pdf>

10) Y.12.HD. 27.06.1995 E.8687/K.9588

11) Bkz. Y.11.HD.17.03.1992 E.9014/K.3197 ve Y.12.HD.10.09.1993 E.8965/K.13063

TÜKETİCİNİN “YENİLENMİŞ ÜRÜN” İLE BULUŞMASI: İKİNCİ EL ÜRÜNLERE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERE GÜNCEL BİR BAKIŞ

Hazal OĞUZ*

Giriş

Bugün ikinci el pazarlar, birçok alanda birinci el pazarlar için de bir rakip durumundadır. Çünkü ikinci el ürünler de aynı birinci el ürünler gibi tüketici istek ve gereksinimlerini yeterince karşılamaktadır. Tüketiciler, özellikle otomobil, konut, cep telefonu gibi birçok ürünün ikinci elini bir diğer deyişle, kullanılmışını çeşitli nedenlerle tercih etmektedirler.

Ne var ki, tüketiciler bu ikinci el ürünleri satın almak istediklerinde veya satın aldıktan sonraki aşamada mağduriyet yaşayabilmektedir. Ülkemizde tüketicinin korunmasına yönelik politika oluşturmak ve bu politikalara yön verirken ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve gerekli koordinasyonu sağlamak ile görevli kurum olan Ticaret Bakanlığı – Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü bu konuda spesifik anlamda bir aksiyon almıştır. Bu çalışmada yenilenmiş ürünlere yönelik tüketicinin korunması bağlamında yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler ele alınacaktır.

1. İkinci El Ürünlere Yönelim

Artan fiyatların, pek çok üründe olduğu gibi mobil cihazlarda da ikinci ele olan talebe yönelik adeta bir patlama yarattığını ifade etmek gerekir. Bu bağlamda sektör bugüne kadar görmediği ilgiyle karşılaşınca kullanılmış telefon, tablet ve bilgisayarlar her köşe başında satılmaya başlanmıştır.

Sektöre belirli bir disiplin getirmek ve kayıt dışının önüne geçmek için harekete geçen Ticaret Bakanlığı'nın öncülüğünde hazırlanan ve sonraki bölümde daha detaylı irdelenecek olan

**Ticaret Uzmanı, Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
hazal.oguz@ticaret.gov.tr*

“Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik”, 22 Ağustos 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş böylelikle ilk adım atılmıştır. Ülkemizde ilk kez uygulanacak sistemin kurallarının belirlenmesini oluşturan ikinci aşama da tamamlanmıştır.

Kullanılmış cep telefon ve tabletlerin yenilenmesi, sertifikalandırılması ve yeniden satışa sunulmasını sağlayacak yenileme merkezleri için standartlar belirlenmiş bu anlamda Türk Standartları Enstitüsü (TSE), uygulamanın altyapısı için aylardır üzerinde çalıştığı raporu neticelendirmiştir. İkinci el yenileme merkezleri için 5 başlık ve 52 maddeden oluşan kuralları belirleyen rapor sektörün görüşüne açılmıştır.

Yeni sistemin ikinci el piyasasına önemli bir düzenleme getireceği öngörüsü Mobil İletişim Araçları ve Bilgi Teknolojileri İş Adamları Derneği (MOBİSAD) Başkanı Turnacı tarafından **“İkinci elde başıboş bir ticaret alanı var. Vergisiz olduğu gibi fatura ve belge olmadan el değiştirmeler yaşıyor. Kayıt dışılığın çok fazla yaşandığı bir sektör haline gelmiş durumda. İşini hakkıyla yapan işletmelerimize karşı da bir haksız rekabet yaratıyor. Bu ticaretten vergi geliri de elde edilemiyor. Sektörün kayıt altına alınması çok doğru bir adım oldu”** şeklinde dile getirilmektedir.

Bu anlamda düzenlemeyle birlikte kullanım ömrü dolmamış teknolojik ürünlerin yeniden ekonomiye kazandırılması mümkün hale geleceği öngörülmüştür.

Vergilerle birlikte cep telefonunda 4 milyar dolarlık bir hacim bulunurken bu ticaretin yüzde 20’den fazla bölümü ekonomiye dönebilecektir.

Türkiye çapında cep telefonu, tablet, bilgisayar başta olmak üzere mobil iletişim araç satışı olan bayi ağına sahip firmaların temsilcileri bu sayede ithalatta 500 milyon dolarlık bir azalma tahmininde bulunmaktadır.

Diğer yandan, yeni standartla birlikte tüketicilerin uygun fiyatla güvenli bir şekilde ikinci el telefon ve tabletlere ulaşmasının mümkün hale geleceği söylenebilir.

Tüketici güvenli bir şekilde yetkilendirilmiş merkezlerden alışveriş yapabilecektir. Hem ürünü satmak hem de satın almak için yasal ve güvenilir bir zemin yaratılmış olacaktır.

Yenilenmiş ikinci el cep telefonları için en az bir yıllık garanti süresi sağlama şartı bulunmaktadır. Garanti belgesi yazılı olarak ve kalıcı veri saklayıcıyla müşteriye verilecektir.

Garantinin yanı sıra ürün sigortası gibi hizmetlerin de zamanla geliştirileceği ifade edilebilir. Böylece ikinci el piyasası yenileme merkezleri, satış ağları, hizmet sağlayıcılarıyla istihdam sağlayan önemli bir sektör haline gelecektir. Yenileme merkezleri ikinci el telefonu kullanıcıdan alırken bir dizi işlem den geçirecektir.

Öncelikle kullanıcıyla olan illiyet bağı kaldırılacak ve gerekiyorsa cihazlar onarılacak sonraki kullanıcıya hazır hale getirilecektir.

Telefonunu merkeze satış için getirecek kullanıcıya değerlendirme sonucu 5 iş günü içinde tamamlanarak bildirilecektir. Satıcıdan alınan kullanılmış telefonun tüm işlemleri tamamlandıktan sonra sertifikalandırılarak, yeniden satışa çıkarılacaktır.

Bu işi yapacak yerler aynı zamanda bu cihazların sorumluluğunu da üstlenecek ve yönetmelikte belirtilen şekilde sertifikalandırıp garantisi sürecini başlatacaktır.

Halen bu alanda faaliyet gösteren firmaların yeni düzende yer almakla ilgili talebi olduğu gibi yeni yatırımcılar da ilgi göstermektedir. Ayrıca yenileme merkezi olarak faaliyet gösterecek firmaların

10 milyon TL ödenmiş sermayeye sahip olması ön şart olarak bulunmaktadır.

Yenileme merkezi olarak faaliyet göstermek isteyen işletmeler personel yeterlilik şartları dahil olmak üzere tesislerinin standarda uygunluğuna dair **TSE**'den belgelendirme başvurusu yapmaları gerekecektir. Kurumdan alınacak uygunluk belgesi ile Ticaret Bakanlığından yenileme yetki belgesi alarak faaliyete başlanabileceği ifade edilmiştir.

2. Yenilenmiş Ürün Kavramı ve Yasal Düzenlemelerde Güncel Değişiklikler

Cep telefonu ve tablet gibi ikinci el piyasada sıklıkla alışverişe konu olan teknolojik ürünlerin belirli bir standartta yenilenmesi ve sertifikalı ve garantili bir şekilde tekrar satışa sunulmasına yönelik uygulama usul ve esaslarını düzenlemek üzere Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan **“Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik”** 22.08.2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yapılan düzenlemeyle, kullanılmış cep telefonları ve tabletlerin, Ticaret Bakanlığınca onaylı yenileme merkezleri tarafından yenilenmesi, yenileme merkezlerinin ve yenileme işlemlerinin standartlarının Türk Standardları Enstitüsü (**TSE**) tarafından belirlenmesi, yenilenmiş ürünlere en az 12 ay garanti verilmesi gibi hususlar düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenleme ile tüketicilerin kullanılmış ikinci el ürünleri alırken veya satarken güvenli bir şekilde alışveriş yapmalarının sağlanması, satın alınan ürüne ilişkin karşılaşılan ekonomik, maddi ve hukuki sorunlarda hem garantiden hem de ayıplı maldan kaynaklı haklarını kullanabilmeleri ve ithal girdi kalemlerinde sağlanacak tasarruf ile cari açığın azaltılması ile ekonomik ömrü dolmayan ürünlerin yeniden ekonomiye katkısının sağlanması amaçlanmıştır.

Yenilenmiş ürün sisteminin daha sağlıklı bir şekilde işleyebilmesini sağlayabilmek amacıyla anılan Yönetmelikte yapılan değişiklikler ile;

- Tüketicilerin evrensel tüketici haklarından olan **“bilgilenme hakkı”** kapsamında tam ve doğru olarak bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla, yenileme yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın ikinci el cep telefonu ve tabletlerin bilgilendirme etiketiyle satılması zorunluluğu getirilmiştir.
- Yönetmelikle yapılan standartlara uygun yenileme işlemi yapılmayan malların yenilenmiş ürün algısı oluşturacak şekilde reklam ve satışı yasaklanarak tüketici mağduriyetlerinin önlenmesi amaçlanmıştır.
- Kullanılmış cep telefonu ve tabletler tüketiciler tarafından yenileme merkezlerine satılırken fiyatın tespitine ilişkin değerlendirme ve bedel ödeme süreleri tüketici lehine olacak şekilde üç işgünü ile sınırlandırılmıştır.
- Sunulan yenileme hizmetlerinin yurt geneline yaygınlaştırılması amacıyla yenileme merkezlerine kendilerine bağlı şube oluşturabilme imkânı sağlanmıştır.

Sonuç

Günümüzde kullanılmış bir ürününü – özellikle de teknolojik bir cihaz ise – satmak isteyip de güvenilir bir kanal bulamayan tüketicilerin elinde bulunan mobil cihazlar için ertelenmiş bir talep söz konusudur.

Ticaret Bakanlığı ve Türk Standardları Enstitüsü işbirliği sayesinde tüketicilerin güveni ve ekonomik çıkarları zedelenmeden bu konuda atılabilecek adımlar somut bir çerçeveye oturtulmuştur ve çalışmada da ele alındığı üzere geçtiğimiz yıl ilgili yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik, ikinci el tüketici ürünlerinin yeniden satışı ile ilgili ilk düzenleme olması yönüyle büyük önem arz etmektedir.

Bununla birlikte, ikinci el cep telefonu ve tablet satışı yapmak veya yenileme faaliyetleri yürütmek isteyen tüm şirketler Yönetmelik'teki düzenlemeleri dikkatle incelemeli, gerekmesi halinde yetki belgesi başvurusunda bulunmalı, Bakanlığın bu konudaki duyurularını yakından takip etmeli ve mevzuata uyum için gerekli adımları atmalıdır.

Nitekim faaliyete geçtiğinden itibaren bu merkezlere yoğun bir talep olduğu gözlemlenmektedir.

Kaynakça

Dünya (2021). “İkinci el cep telefonu satışında Türk standardı belirlendi.” <https://www.dunya.com/ekonomi/ikinci-el-cep-telefonu-satisinda-turk-standardi-belirlendi-haberi-608853> adresinden elde edildi.

Kılıç, S. (2019). Tüketicilerin İkinci El (Kullanılmış) Ürünlere Yönelik Alışveriş Gündüleri ve Satın Alma Niyetleri. Turkish Studies Economics, Finance, Politics.

Ticaret Bakanlığı. (2021). “Yenilenmiş Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.” <https://ticaret.gov.tr/duyurular/yenilenmis-urunlerin-satisi-hakkinda-yonetmelikte-degisiklik-yapilmasina-dair-yon> adresinden elde edildi.

SOSYAL HİZMET İÇİN DOĞRU ZAMAN

Kübra
CURPEDİN*

Mart ayı sosyal hizmet uzmanlarının sağladığı hizmetlere verilen değeri ve topluma sağladıkları katkıları onurlandırmak üzere sosyal hizmet gününün kutlandığı aydır ve Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) tarafından 2022 yılının teması ise “*Sosyal Hizmet için Doğru Zaman*” olarak belirlenmiştir (<https://www.socialworkers.org/News/Social-Work-Month>).

Bu güçlü ifade, üzerine derin bir şekilde düşünülmesini ve araştırmaların konusu olmayı hak etmektedir. İçinde bulunduğumuz zaman **Covid-19**, ırkçılık, kronikleşmiş sağlık eşitsizlikleri, yapısal olarak adaletsiz sistemler, insanların farklı şekillerde savunmasız olduğu, kaynaklara ve mallara farklı düzeylerde erişime sahip olduğu başarısız bir ekonomi, ideolojik çatlakları olan, savunmasızların seslerini ve oylarını bastırmaya istekli bir hükümet gibi birbiri ardına sıralanmış eş zamanlı krizlerle birlikte mücadele ve çatışma barındırmaktadır (Scheyett, 2021).

Bu eş zamanlı krizlerle mücadelede belki de şimdi her zamankinden daha fazla sosyal hizmet uzmanlarının becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bireysel, toplumsal ve sistemsel düzeyde uygulama yapan profesyoneller olarak sosyal hizmet uzmanlarının hem krizlerden olumsuz etkilenenlerle ilgilenmesi hem de bu zarara yol açan adaletsiz ve baskıcı sistemleri yıkmak için mücadele etmesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin sağlık hizmetlerine erişmesine nasıl yardımcı olacaklarını, travma yaşayanlara nasıl klinik destek sağlayacaklarını ve insanlara gelişmek için ihtiyaç duydukları ekonomik kaynakları nasıl ulaştıracaklarını bilmektedirler.

* *Sosyal Hizmet Uzmanı kdogan_159@hotmail.com*

“Scheyett, A. (2022). *The Time Is Right for Social Work*. *Social Work*, 1-3. <https://academic.oup.com/sw/advance-article-abstract/doi/10.1093/sw/swac010/6515410>” den çeviridir. Erişim Tarihi: 22.02.2022

Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanları politikaları nasıl savunacağını ve değiştirebileceğini, sosyal ve ekonomik kalkınma için toplumla nasıl çalışacağını ve demokrasi yoluyla sosyal adaleti ve insan haklarını nasıl geliştireceğini de bilmektedir. Ve sosyal hizmet uzmanlarının sahip olduğu bu becerileri güçlü bir istekle ve kararlılıkla kullanması için daha önce hiç olmadığı kadar doğru zamandır.

Bunları yapmak için kim olduğumuz ve neler yapabileceğimiz konusunda cesur olmamız, boyun eğmememiz ve eylemin ön saflarında yer almamız gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının ne yaptığını **(yine)** açıklamamız ve değişim planlaması masasında yer almayı talep etmemiz gerekmektedir.

Aslında, mevcut tabloyu devirmemizi ve zamanın ortaya çıkardığı zararlardan en ciddi şekilde etkilenen toplulukların ve popülasyonların tam temsiliyi içeren yeni bir tablo oluşturmamızı gerektirebilir. Yani bu durum sosyal hizmet uzmanlarının siyasi olmasını gerektirmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının uyması gereken etik kurallar da **(National Association of Social Workers, 2021a)** bunu zorunlu kılmaktadır:

Sosyal hizmet uzmanları, tüm insanların temel insani ihtiyaçlarını karşılamak ve tam olarak gelişmek için ihtiyaç duydukları kaynaklara, istihdama, hizmetlere ve fırsatlara eşit erişime sahip olmasını sağlamaya çalışan sosyal ve politik eylemlerde bulunmalıdır.

Sosyal hizmet uzmanları, siyasi arenanın sosyal hizmet uygulamaları üzerindeki etkisinin farkında olmalı ve temel insan ihtiyaçlarını karşılamak, sosyal adaleti teşvik etmek ve sosyal koşulları iyileştirmek için politika ve mevzuattaki değişiklikleri savunmalıdır.

Bununla birlikte, siyasi arenadaki beceriler doğuştan gelmez ve sosyal hizmet uzmanları arasında siyaset işine katılma konusunda bir isteksizlik olabilir **(Meehan, 2018)**.

Bu nedenle, sosyal hizmet eğitiminin de ileriye doğru adım atması, tüm öğrencileri politik sosyal hizmetin rasyonel modelleri **(Pritzker ve Lane, 2016)** ve güç çerçeveleri **(iktidar-yapı) (Kings ve ark., 2019)** ile eğiterek politika yapma, siyasi eylemde bulunma ve savunuculuk yapma için gereken yeterlilikler konusunda geliştirmesi için doğru zamandır.

Sosyal hizmetin güçlü bir şekilde kendini savunması, sosyal hizmet uzmanlarının becerilerini geliştirmesi, harekete geçmesi ve sosyal hizmet uzmanlarını politik eylem konusunda eğitmesi için doğru bir zamandır.

Bununla birlikte, bütün bunların diğer bir tarafı da bulunmaktadır, o da sosyal hizmet uzmanlarının çok güçlü bir şekilde özdüşünümsel ve dürüst olmasını gerektirir. Sosyal hizmet uzmanları, salgın sırasında karşılaşılan sorunların çoğunu ele alma becerilerine sahiptir.

Ancak sosyal hizmet uzmanları başkaları için **(işbirliği içinde değil)** sorunları çözmek ve onları kurtarmak için yukarıdan aşağıya hiyerarşik bir yapı ile hareket eden kurtarıcılar olduğunu iddia etmemeye dikkat etmelidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının bu rolü üstlenmeye ilişkin bir geçmişi bulunmaktadır ve **“kurtarıcı”** rolünü üstlenme eğilimine sahip olmak doğru zamanda başka bir şeydir.

Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği **(NASW, 2021b)** tarafından yayınlanan **“Sosyal Hizmet Yoluyla Irkçılığın Sonlanması”** adlı raporda dile getirildiği gibi sosyal hizmetin beyazların üstünlüğü, baskı, ırkçılık ve gizli anlaşmalarla ilgili uzun ve utanç verici bir geçmişi bulunmaktadır.

Raporda bu geçmişe ilişkin, 19. yüzyılda Amerika'nın hızlı kentleşmesi ve sanayileşmesinin bir

sonucu olarak meydana gelen ekonomik ve sosyal sorunların olduğu dönemde gerçekleştirilen sosyal hizmet uzmanları tarafından etnik kökene göre ayrılmış yerleşim evlerinin kurulması, siyahilerin oy kullanma hakkının engellenmesi, hükümetteki sosyal hizmet uzmanlarının siyahi işçileri dışlayan düzenlemeler yapması ve sosyal hizmette ırkçılığın ve önyargının olması nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlık hizmetlerinde ortaya zararların çıkması gibi uygulama örnekleri sunulmuştur.

Şimdi ise tarihte yaşananları bilmenin, geçmişte yaşanmış olan bu gibi yanlış uygulamaları tamamen kabul etmenin, yapılan bu hataları telafi etmenin ve daha fazlasını yapmanın zamanı gelmiştir. Sosyal hizmet uzmanları bakışlarını bu geçmişten çevirmemeli, bunun yerine tarihini, siyahi sosyal hizmet uzmanları ve diğerleri tarafından yapılan katkıları, etkili sistemleri ve uygulamaları incelemelidir (**Carlton-LaNey, 1994**). Neler öğrenebileceğini, baskı kalıplarını nerelerde kullandığını, nasıl değiştirebileceğini sorgulamalıdır.

Ayrıca, bir gerçeği kabul ederek ve inceleyerek durulmamalıdır. Devam eden eleştirel özdeşleşimsel bağlamda yaşananları telafi etmek için harekete geçilmelidir. Sosyal hizmet alanında bu konuyla ilgili artan bir tartışma bulunmaktadır. Bu tartışmalar, uygulamada nasıl ilerleyebileceğimiz konusunda bazı düşünceleri ve soruları gündeme getirmiştir.

Onarıcı adalet, zararlı davranışların neden olduğu zararları onaran, hem suçlunun hem de mağdurun onurunu artıran ve iyileştirmeye yönelik çalışan güçlü bir süreçtir (**Department of Justice and Constitutional Development, Republic of South Africa, 2011**). Sosyal hizmette onarıcı adalet uygulamaya nasıl dahil edilebilir ve mesleğin tarihinde olan zararları onarmak için nasıl kullanılabilir?

İrkçilik, köleleştirme, dışlama, ekonomik ve sosyal adaletsizlik gibi çeşitli faktörler nedeniyle ABD’de siyahi insanların aldığı zararların giderilmesi amaçlanmalıdır. Jones ve McElderry (**2021**) tarafından belirtildiği gibi, ortaya çıkan zararın telafi edilmesi sosyal hizmetin ilgilendiği ve dikkatini çeken bir adalet sorunudur. Zararları telafi etmek ve hakları savunmak için sosyal hizmet uzmanları hangi eylemlere katılmaktadır ve bu eylemi nasıl ilerletebilirler ?

Pek çok sosyal hizmet uzmanı, yapısal ırkçılık ve baskıya dayalı sistemler içinde çalışmaktadır. Bu tür sistemlerden ikisi adalet sistemi (**Robinson, 2017**) ve çocuk refahı sistemidir (**Detlaff, 2020**). Sosyal hizmet uzmanlarının sistemlerdeki adaletsizliği ve baskıyı ortadan kaldırmak için nasıl hareket edebileceği hakkında çok çeşitli tartışmalar yapılmıştır.

Sosyal hizmeti bu konuda ilerletecek ve geliştirecek olan yol nedir ? Ne olması gerektiğine dair ortak bir vizyon bulunmakta mı, yoksa dönüştürme ve parçalanma arasında bir sıkışma mı mevcut? Ayrıca, herhangi bir sisteme ait değişiklik aniden olmaz, zaman alır ve arada bir geçiş dönemi bulunur; istenmeyen zararlara neden olunmadığından emin olmak için geçiş dönemi nasıl yönetilmelidir?

Sosyal hizmet eğitimi, müfredatta ırkçılık ve baskı konularını ele almanın hayati öneminin ve buna olan ihtiyacın farkındadır (**Council on Social Work Education, 2022**).

Sosyal hizmet eğitimcileri gerçekten bunu yapmaya hazır ve kararlı mıdır? Sosyal hizmet öğrencilerine öğretilen uygulamaların kaç tanesi önyargı ve baskıya dayanmaktadır ve kaç tanesinin ortadan kaldırılması gerekmektedir?

Son olarak, bu tartışma sürecinde sosyal hizmet mesleği zarar görürse yapılanların tartışılması gerekir. Hararetli tartışmalar, yaratıcı çatışmalar ve sıkı sıkıya savunulan inançların meydan okumasına tahammül etme yeteneği yoluyla bölünmeden ve bir boykot kültürü oluşturmadan değişim nasıl sağlanabilir ?

İçinde bulunduğumuz dönem sosyal hizmet için gerçekten en gerekli ve doğru olan zamandır. Zaman, sosyal hizmet için çok önemlidir. Geçmişin ve birbiriyle ilişkili birçok faktörün neden olduğu sorunları ve geçmişte yaşananların ortaya çıkardığı **(sosyal hizmet tarafından yapılanlar dahil)** zararları ve eksiklikleri cesaretle, değişim ve öğrenme isteğiyle ele almak gerekmektedir.

Kaynaklar

Carlton-LaNey, I. (1994). The legacy of African-American leadership in social welfare. Journal of Sociology & Social Welfare, 21, 5-12.

Council on Social Work Education. (n.d.). 2022 Educational Policy and Accreditation Standards. <https://www.cswe.org/Accreditation/Information/2022-EPAS>

Department of Justice and Constitutional Development, Republic of South Africa. (2011). Restorative Justice. <https://www.justice.gov.za/rj/rj.html>

Detlaff, A. (Ed.). (2020). Racial disproportionality and disparities in the child welfare system. Springer.

Jones, V. N. and McElderry, C. (2021). Social work and reparations: Applying a restorative justice approach. Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work. Advance online publication.

Krings, A., Fusaro, V., Nicoll, K. L. and Lee, N. Y. (2019). Social work, politics, and social policy education: Applying a multidimensional framework of power. Journal of Social Work Education, 55, 224-237.

Meehan, P. (2018). "I think I can . . . maybe I can . . . I can't": Social work women and local elected office. Social Work, 63, 145-152.

National Association of Social Workers. (2021a). Code of ethics of the National Association of Social Workers. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English>

National Association of Social Workers. (2021b). Undoing racism through social work: NASW report to the profession on racial justice priorities and action. <https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket%29AYH9qAdXc%3d&portalid%0>

Pritzker, S. and Lane, S. (2016). Political social work: History, forms, and opportunities for innovation [Commentary]. Social Work, 62, 80-82.

Robinson, M. (2017). Black bodies on the ground: Policing disparities in the African American community - An analysis of newsprint from January 1, 2015, through December 31, 2015. Journal of Black Studies, 48, 551-571.

Scheyett, A. (2021). A time for transformation [Editorial]. Social Work, 66, 184-186.

KORUYUCU SAĞLIK HİZMETLERİNDE AŞI

**Yeter DEMİR
USLU***

1. Giriş

Geçmişten günümüze bireylere sunulan koruyucu sağlık hizmetlerinden en etkili yöntem aşılama faaliyetleridir. Toplum sağlığını korumak, hastalıkları önlemek ve bağışıklık kazandırmak için uzun yıllar süren araştırmalar sonucu bireylere uygulanan aşı kavramı 1796 yılında Jenner Edward'ın çiçek aşısı keşfi ile ortaya çıkmıştır.

Aşılanma faaliyetleri ile bireylerin bağışıklığını güçlendirirken, aşıli bireylerin sayısı da paralel şekilde artacak, hastalığın görülme sıklığı ve hastalığa bağlı ölümler de azalacaktır. Buna rağmen son dönemlerde daha da artan aşı karşıtlığı/reddi aşıyla önlenemez hastalıkların yayılmasına sebep olmaktadır. Artan teknolojik gelişmeler sonucunda aşı ile ilgili bilgi kirliliği artmıştır.

Sosyal medya da aşı ile ilgili paylaşılan olumsuz yorumlar da bireyleri etkilemektedir. Bilgi kirliliğinin dışında dini inanışlar, aşı sonrası oluşabilecek yan etkiler ve alternatif tıp aşırı reddetme de etkili olan diğer hususlardır. Aşılama stratejilerinin başarısı, bireylerin aşılardan faydaları ya da olası yan etkileri tereddütlerine ve aşılama faaliyetlerine olan güvenlerine bağlıdır. Sağlık çalışanlarının aşılardan ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olması, kararsız olan bireyleri, ebeveynleri ikna etmesi ve bilgilendirmesi aşılama programlarının başarıya ulaşması için kullanılan önemli bir basamak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aşıların üretim süreci uzun yıllar sürmektedir. Yapılan araştırmalar sonucu üretilmesi onaylanan aşının bireylere ulaştırılması da üretimi kadar kritik bir süreçtir. Aşıların ısıya duyarlı hassas ürünler olup depolanması, dağıtımı ve taşınmasında dikkat edilmesi gereken unsurlar bulunmaktadır. Eğer bu süreçler dikkatli ve doğru yönetilmez ise aşılardan etkisini kaybedeceğinden istenilen sonuç alınmayacaktır. Bu sebeple her ülke kendi lojistik faaliyetlerini yürütürken stratejiler geliştirmelidir.

**Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

2. Aşılama Tarihçesi

Aşı hastalıklara karşı bağışıklık kazandırma, hastalıkları önleme ve hastalıklar sonucu oluşabilecek ölümleri engellemek için sağlam ve risk altındaki kişilere uygulanan biyolojik ürünlerdir. Aşılar toplum ve birey sağlığını koruyan en etkili sağlık hizmetleridir. M.Ö 429 yılında Yunanistan'da çiçek hastalığı geçirenlerin tekrar aşıya yakalanmamalarının gözlenmesiyle aşılamanın temeli oluşturulmuştur. 16.yüzyılda Çin'de variolasyon denen tekniği uygulanmasıyla çiçek hastalığının engellendiği görülmüştür. Variolasyon, çiçek hastalığını hafif geçirmekte olan hastaların yaralarının kabukları kurutularak, tozların buruna verilmesi ile veya sıklıkla tozun sulandırılıp çizilen deriden vücuda uygulanması tekniğidir (**Karabay, 2021**).

Türkler Çinlilerden öğrendiği bu tekniği göç ettikleri bölgelere taşımıştır. 1714'de İstanbul'da gönüllü olarak variolasyon tekniğini yaptıran Emanuel Timoni ve 1716'da Giacomo Pilarino Londra Kraliyet Derneğine variolasyon tekniğini açıklayan bir mektup yazmış fakat İngiliz hekimler bu tekniği kabul etmemiştir (**Riedel, 2005**).

Bunun üzerine İngiliz Büyükelçisinin eşi Lady Montagu Osmanlı'da çiçek hastalığını önlemek için çocuklarına variolasyon tekniğini uygulatarak Avrupa'da yayılmasına katkı sağlamıştır. Böylece 18. yüzyılda variolasyon tekniği hızla yayılmıştır.

Jenner Edward 1796'da 7 yaşındaki bir çocuğa sütçü kızın elindeki inek çiçeği lezyonundan aldığı madde ile ilk aşısını uygulamıştır. Aşı uyguladığı çocuk uygulamaya olumlu sonuç verince Jenner'in çiçek aşısı keşfiyle çocuk ölümleri azalmış, hastalık yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. Jenner' in aşı keşfinden sonra hükümetler çiçek aşısını zorunlu hale getiren yasalar çıkarmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından oluşturulan kampanyalar sayesinde çiçek hastalığı en son 1977'de Somali'de gözükmüş ve hastalık son bulmuştur (**Stern ve Markel, 2005**).

Böylelikle immünolojinin babası olarak Jenner tarihe geçmiş ve diğer hastalıklara karşı bilim adamları aşı çalışmalarına başlamıştır. Aşıların yıllara göre keşfi aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: Aşıların yıllara göre keşfi

YIL	GELİŞME
1796	Edward Jenner çiçek aşısını keşfetti.
1885	Pastör ilk kez Kuduz aşısını denedi.
1935	Max Theiler 17D kökenli Sarı Humma aşısını uyguladı.
1936	İnfluenza virüsünün embriyolu yumurtada üretilmesi başarılı. İlk inaktive aşı üretildi.
1955	Jonas Salk tarafından ilk Polio aşısı geliştirildi.
1963	Albert Sabin Çocuk Felci aşısını geliştirdi.
1969	Kızamık aşısı geliştirildi.
1971	Maurice Hilleman (Kızamık-Kabakulak-Kızamıkçık) aşısını geliştirdi.
1974	Meningokok etkenine karşı ilk kapsül polisakkarit aşısı geliştirildi.
1977	Pnömonokok etkenine karşı ilk kapsül polisakkarit aşısı geliştirildi.
1986	Hepatit B aşısı Mayalar tarafından kodlanan rekombinant DNA teknolojisiyle üretildi.
2000	Tersine aşılama teknolojisi geliştirilerek patojen genomu kullanıldı. Bu yolla üretilen Meningokok B aşısı 2013 yılında keşfedildi.
2013	İnfluenzaya karşı tamamıyla sentetik RNA aşısı geliştirildi.
2020-2021	SARS COV-2'ye karşı inaktif, vektör bazlı ve mRNA aşıları ilk kez bu tarihte geliştirildi.

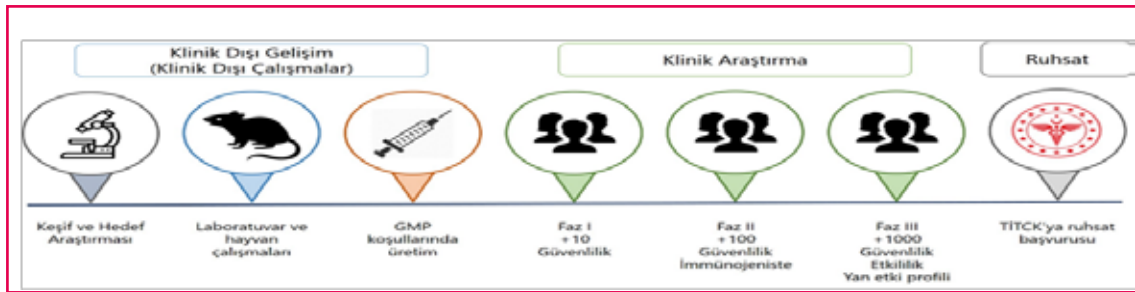
3. Aşının Geliştirilmesi ve Üretimi

Aşıların bireylere uygulanması için belirli aşamalardan geçmesi gerekmektedir. Aşıların tasarım aşamasından üretimine ve ruhsatlandırılmasına kadar olan tüm süreç, uzun zaman alan, riskli ve maliyetli aşamalardan oluşmaktadır. Bu sebeple bu sürecin sıkı tedbirler ile yönetilmesi gerekmektedir. Aşı geliştirme aşamaları klinik dışı ve klinik araştırmalardan oluşmaktadır. Klinik dışı araştırmalarda enfeksiyonun analizi, aşının tasarımı, aşıların laboratuvar ortamında ve hayvan deney sonuçlarının değerlendirildiği süreçtir.

Aşıların klinik araştırmalar sürecine geçebilmesi için klinik dışı araştırmaların gerekli mevzuata uygun şekilde tamamlanmış olması gerekmektedir. Klinik dışı araştırmaların etkili ve güvenli sonuçlanmasıyla etik kurul onayı ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nun onayıyla klinik araştırma aşamasına geçilmektedir.

Klinik araştırma aşamasında ise Faz 1, Faz 2 ve Faz 3 olarak adlandırılan aşıların insanların üzerinde etkililiğini ve güvenliğini değerlendirildiği süreçtir (**Çolak, 2021**). Üç ana aşamadan oluşan klinik araştırma fazları her biri bir öncekinin sonucu doğrultusunda yapılır ancak birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir.

Resim 1: Aşı Geliştirme Aşamaları

Kaynak: <http://www.cleanroomnews.org/asi-gelistirme-surecinde-titck-1>

Bu aşamaları başarıyla tamamlayan aşılar ruhsatlandırma aşamasına geçmektedir. Ruhsatlandırma sonrası üretim ve dağıtım süreçleri başlamaktadır. Bir aşının akademik araştırma aşamasından aşının uygulanma aşamasına kadar geçen süre yaklaşık olarak 10-12 yıldır. Fakat pandemi gibi beklenmeyen ve halk sağlığını tehdit eden durumlarda aşı geliştirme çalışmaları süreci daha hızlı gerçekleşmektedir.

4. Aşının Uygulanması

Toplumun bağışıklık kazanması, hastalıkların önlenmesi, beklenmeyen durumlarda ortaya çıkan salgın hastalıklar için her ülke kendi aşı uygulama takvimini oluşturmaktadır. Bazı ülkeler aşı uygulamalarında teşvik amaçlı aşı yaptıran ailelere maddi destek sağlarken, bazıları aşı faaliyetleri yasalarla zorunlu hale getirirken ve bazıları da bireyin iradesine bırakarak farklı aşı uygulama politikaları geliştirmiştir (**Turhan, 2019**).

Bireyler aşı olmak için kuruma başvurdıklarında uygulanacak olan aşının hangi hastalıktan koruduğu, olası yan etkileri ve bir sonraki uygulanacak aşı için gelmeleri gereken zaman hakkında

bilgilendirilmelidir. Aşılanan bireylere aşı kartı verilmeli ve sonraki gelişlerinde sağlık personeli tarafından aşı kartları kontrol edilerek aşıları yapılmalıdır.

4.1. Çocukluk Çağı Aşıları

Koruyu sağlık hizmetlerinden olan aşılama uygulamaları çocukluk döneminden başlayarak toplum sağlığını korumak için önemli bir basamaktır. Toplumların gelişmişlik düzeyini gösteren sağlık göstergelerinin iyileştirilmesi adına kritik gruplar içerisinde yer alan çocukların aşılanması fazlaca önem taşımaktadır. Çocuk sağlığı açısından aşının önemi sebebiyle ülkemizde 1981'de "**Genişletilmiş Bağışıklama Programı**" başlatılmıştır (*Türk Tabipler Birliği, 2019*).

Ülkemizde bu program sayesinde aşı kampanyaları hız kazanmış olup boğmaca, difteri, tetanoz, kızamık, kızamıkçık, kabakulak, tüberküloz, çocuk felci, hepatit B, Hemofilus influenza tip b, konjuge pnömokok, hepatit A ve suçiçeği aşısı bebeklere ücretsiz olarak sağlık kuruluşlarında uygulanmaktadır (*Sağlık Bakanlığı, 2016*).

Ülkemizde 1980-2019 yıllarında çocukluk çağı aşılama öncesi ve sonrası hastalıkların azalma yüzdeleri ve vaka sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2: Çocukluk çağı aşılama öncesi ve sonrası hastalıkların azalma yüzdesi ve vaka sayısı:

HASTALIK	AŞILAMA ÖNCESİ VAKA SAYISI	1980-1984 VAKA SAYISI	2015-2019 VAKA SAYISI	AZALMA YÜZDESİ (%)
Difteri	1.236 (1932-1936)	174	0	100
Boğmaca	10.762 (1963-1967)	3619	84	98
Tetanoz	Bildirimi yapılmamıştır. (1963-1967)	110	16	85
Çocuk felci	501 (1958-1962)	159	0	100
Kızamık	50.145 (1965-1969)	21225	713	97

Kaynak: <https://covid19asi.saglik.gov.tr/TR-77803/genisletilmis-bagisiklama-programi-gbp.html>

4.1.1. Hepatit B Aşısı

Hepatit B virüsü karaciğer iltihabına sebep olmaktadır. Ulusal takvimimize 1998 yılında eklenen **Hepatit B** aşısı ile bu hastalık önlenmektedir. **Hepatit B** aşısı ilk dozu doğumdan ilk 72 saat (*tercihen 24 saat*) içinde, 1. ve 6. aylarda üç doz olarak uygulanmaktadır (*Özdemir ve Afacan, 2021*).

4.1.2. BCG Aşısı

Tüberküloz (TB) bulaşıcı bir enfeksiyon hastalığı olup, dünya genelinde önemini korumaya devam etmektedir. Bu hastalığın erken tanı ve tedavi sürecindeki zorluklardan dolayı en etkili

korunma yöntemi aşılamadır. Bebeğin doğumdan sonraki 2. ayın sonunda uygulanan aşının uygulamasından sonra bağışıklığın süresi tam bilinmemekle beraber aşının sağladığı korumanın 15-20 yıl içinde azalacağı tahmin edilmektedir (**Erdem, 2006**).

4.1.3. Difteri- Aselüler Boğmaca-Tetanoz Aşısı (DaBT)

Ülkemizde, bebeklere üç doz ve 16-24 aylık iken rapel doz olacak şekilde 1968 yılından beri boğmaca aşısı yapılmaktadır. Son yıllarda artan aşı uygulamaları ile birlikte ülkemizde boğmaca insidansında önemli bir azalmalar kaydedilmiştir. Ancak boğmaca ülkemizde hala tüm yaş gruplarını etkileyen bir enfeksiyon hastalığı olmaya devam etmekte olup 2-5 yıl arasında salgınlara sebep olarak morbidite ve mortaliteye yol açmaktadır (**Kurugöl, 2017**).

4.1.4. Suçiçeği Aşısı

Suçiçeği virüsü herpes zoster grubuna bağlı olan Varicella-zoster virus bir **DNA** virüsüdür. Bulaşıcılığı yüksek olan virüs solunum yoluyla bulaşmaktadır. Çocukluk çağı hastalığı olarak bilinen suçiçeği, aşısı eksik olan kişilerde ileri yaşlarda da görülmektedir. Suçiçeği aşısı 12. ay sonunda tek doz olarak uygulanmaktadır. Aşının koruyuculuğu %97 oranındadır (**Akkaya, 2010**).

4.1.5. Rotavirus Aşısı

Çocuklarda şiddetli ishal hastalığına sebep olan virüs rotavirustür. Rotavirus aşısı oral yolla uygulanan canlı aşı grubundadır. Canlı aşı olduğu için immun yetmezliği olan çocuklara uygulanmamalıdır. Bir bileşenli olan 2. ve 4. aylarda en az 4 hafta aralıkla iki kez; beş bileşenli olanı ise 4 hafta arayla 2., 4. ve 6. aylarda toplam 3 kez uygulanmaktadır (**Bozlak ve Bozkurt, 2021**).

4.1.6. Kızamık-Kızamıkçık-Kabakulak (KKK) Aşısı

Rubelo'nun neden olduğu akut döküntülü bir hastalık olan kızamık, savaş, doğal afet gibi olağanüstü durumlardan sonra yapılan göçler sonucunda oluşan 5 yaş altı çocuklar için en riskli hastalıktır. 12.ayın sonu ve 48.ayın sonunda olmak üzere 2 doz şeklinde yapılmaktadır. Tek doz kızamık aşısı %90 bağışıklık sağlarken, 2. doz aşı sonrası %95 oranında bağışıklık sağlanmaktadır.

4.2. Erişkin Çağı Aşıları

Koruyucu sağlık hizmetlerinden olan aşılama faaliyetlerinin erişkin dönemde de devam etmesi hastalıklardan korunma ve toplum sağlığının korunması için büyük önem arz etmektedir. Çocukluk çağında tamamlanmayan aşıların erişkin dönemde aşıların uygulanabilmesi için büyük fırsattır. Aşılama faaliyetlerinin çocukluk çağına özgüymüş gibi algılanması erişkin çağındaki bireylerin aşılarını yaptırmamasına sebep olmaktadır. Aslında yaşlanmayla beraber artan kronik rahatsızlıklar bireylerin bağışıklık sistemini düşürerek hastalığa yakalanma oranlarını arttırmaktadır.

65 yaş üstü bireylerin aşılanması toplum sağlığı koruma da birincil hedef olması gerekmektedir. Erişkin dönemde bireylerin aşılanması için çocukluk dönemi gibi bir zamanlaması yoktur, bireyler sağlık kuruluşlarına başvurarak aşılarını yaptırabilmektedir (Yardımcı, İneli ve Akdeniz, 2016).

Ülkemizde erişkin çağı aşıları; *sağlık çalışanı aşılması, askerlik dönemi aşılması, gebelik dönemi aşılması, seyahat aşılması, hac aşılması, Hepatit B aşılması, pnömokok ve grip aşıları* şeklinde gruplandırılmaktadır.

Erişkin dönemde uygulanacak aşılar;

*Hepatit A aşısı,
Hepatit B aşısı,
Kızamık,
Kızamıkçık,
Kabakulak (KKK) aşısı,
Tetanoz-Difteri-Boğmaca aşısı,
Pnömokok aşısı,
Meningokok aşısı,
Human Papillomavirus (HPV) aşısı,
İnfluenza aşısı,
Su Çiçeği aşısı,
Polio aşısı,
Kuduz aşısı,
BCG aşısı,
Sarıhumma aşısı,
Tifo aşısı,
Japon Ensafalit Virus aşısı,
Herpes Zoster (Zona) aşısı,
Coronavirus (COVID-19) aşısı şeklinde sıralanmaktadır (Toprak, 2018).*

5. Sonuç

Bağışıklama hizmetlerindeki amaç bebeklik dönemi ve çocukluk çağında uygulanmakta olan aşılar ile önlenebilir hastalıkların ortaya çıkışını engelleyerek bu hastalıklara bağlı olarak meydana gelen ölümlerin ve sakatlıkların en aza indirilmesini sağlamaktır.

Dünya Sağlık Örgütü (**DSÖ**) aşıyla önlenmekte olan hastalıkların ve hastalıklar sonucu oluşan ölümlerin azalması için en etkili yöntemin aşılama faaliyetleri olduğunu söylemektedir.

Bu sebeple son dönemlerde artan aşı karışıklığı için Sağlık Bakanlığı ile aşı kampanyalarının artırılması ve sosyal medya ve iletişim araçları kullanılarak halkın bilimsel veriler ışığında aydınlatılması alınabilecek önlemler arasında yer almaktadır.

Bunun yanı sıra aşılar doğru koşullarda taşınmaz ve depolanmaz ise işlevini kaybedecektir.

Bu durum toplum sağlığını tehlikeye düşürmenin yanında ciddi ekonomik kayıplara sebep olacaktır.

Tüm bunlar doğrultusunda aşılama faaliyetlerinde aşı lojistiği oldukça kritik ve doğru yönetilmesi gereken bir süreç olarak değerlendirilmesi gerekir.

Küreselleşmenin etkisiyle ülkelerin birbirleriyle ticaret, sosyal hayat ve diğer faaliyetleriyle

iletişim içerisinde olması salgın ve hastalıklarla mücadele noktasında ortak hareket etmeleri tüm insanlığın yararına olacaktır.

Son olarak aşıya erişimin tüm dünyada eşit olması için az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere gereken destek verilmelidir.

Kaynakça

- Karabay, O. (2021). Aşılama Tarihçesi. Koruyu Hekimlikte, 1.
- Riedel, S. (2005). Edward Jenner and the history of smallpox and vaccination. In Baylor University Medical Center Proceedings (Vol. 18, No. 1, pp. 21-25). Taylor & Francis.
- Stern, A. M., & Markel, H. (2005). The history of vaccines and immunization: familiar patterns, new challenges. Health affairs, 24(3), 611-621.
- olak, M. (2021) "Aşı Araştırmalarında İzlenen Yol". Koruyucu Hekimlikte Aşı. ed. Hasan Solmaz. s. 134-155. Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları.
- Turhan, M. K. (2019). İdari Kolluk Yetkisi Bağlamında Zorunlu Aşı Uygulaması. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 1-40.
- Türk Tabipler Birliği. (2019). Birinci Basamak Sağlık alışanları için Aşı Rehberi. ISBN 9
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2016) Sağlık Aşılıyoruz,
<https://www.saglik.gov.tr/TR,2175/saglik-asiliyoruz.html>
- zdemir, M., Afacan, M. (2021) 4. Bölüm Aşıların Uygulanması ve Aşılarda Kullanılan Adjuvanlar. KORUYUCU HEKİMLİKTE, 71.
- Erdem, Y. (2006). Çocukluk ağında Sık Görülen İnfeksiyon Hastalıklarında Bakım; 29-51. Kök Yayıncılık.
- Kurugöl, Z. (2017). Boğmaca Aşısı Ve Sorunlar.
- Bozlak, . E. B. ve Bozkurt, H. B. (2021). Rotavirüs İşhali Nedeni ile Hastaneye Yatırılan ocuklarda; Klinik ve Laboratuvar Verilerinin Değerlendirilmesi. Medical Sciences, 16(2), 151-158.
- Akkaya, N., Camcıoğlu, Y., Gr, E., & ztrk, R. (2010). ocuk ve Erişkinlerde Aşılama. İstanbul: İ Cerrahpaşa Tıp Fak Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, (71).
- Toprak, D., Akan, H., Köksal, İ., & Sargın, M. (2018). Erişkin aşılması, uygulamadaki sorunlar ve çözüm nerileri, aile hekimlerinin erişkin aşılamaındaki rolü. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi, 22(3), 166-174. Doi: 10.15511/tahd.18.00366
- Yardımcı, B., İneli, B., & Akdeniz, M. (2016). Erişkinlerde aşılama. Klinik Tıp Aile Hekimliği, 8(2), 29-47.

E-DEVLET VE ELEKTRONİK İMZA (E-İMZA)

**Saltuk Aziz
GÖKALP***

Ülkemizde e-devlet ile ilgili yasal çerçeve 20/04/2006 tarihli ve 26145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren **“E-Devlet Kapısının Kurulması, İşletilmesi Ve Yönetilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı”** ile oluşturulmuş ve bu tarihten itibaren kamu hizmetlerinin elektronik ortamdan sunulmasına yönelik gelişmeler hızlı bir şekilde ilerlemeye başlamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2021 yılı Ağustos ayında yayınlamış olduğu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması verilerine göre 2021 yılında hanelerin %92’sinin evden internete erişim imkanına sahip olduğu; geçen yıl ise aynı oranın %90,7 olduğu gözlemlenmiştir.

Yine, bireylerin e-devlet hizmetlerini kullanım amaçları arasında, kamu kurum ya da kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinme %55,8 ile ilk sırayı almış; bireylerin %32,3’ünün çevrimiçi form doldurduğunu; %27,7’sinin ise resmi indirdiği belirtilmiştir (TÜİK, 2021).

Bununla birlikte, T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi verilerine göre e-Devlet Kapısının 2021 yılı Haziran ayı itibarıyla 55 milyon kullanıcıya ulaştığı ve 11 Eylül 2020 yılında 50 milyon olan kullanıcı sayısının, bir yıl geçmeden 5 milyon artarak 55 milyon olduğu gözlemlenmiştir (www.cbddo.gov.tr).

E-devletin e-imza ile olan ilişkisi incelendiğinde ise 31/07/2009 tarihli ve 27305 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren *Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmeliğin* **“Kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulması”** başlıklı 4. maddesi *“Basılı ortamdaki bilgi ve belgelerin elektronik ortama taşınması ve veri tabanlarının diğer idarelerle paylaşılması esastır. İdare, başvuruların elektronik ortamda da yapılmasına, sürecin başvuru sahibince izlenebilmesine ve sonucun ilgisine elektronik ortamda iletilmesine yönelik tedbirleri alır ve hizmetin e-Devlet Kapısına entegrasyonunu sağlar”* denilmek suretiyle, kamu idarelerinin sunmuş oldukları hizmetlerin elektronik ortamdan yapılarak başvuru sahiplerinin işlemlerinin kolaylaştırılmasının hedeflendiği ifade edilebilir.

***Yönetim Bilimi Uzmanı, Kırıkkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İLKSAN Genel Müdürlüğü, (saltukazizgokalp@gmail.com)**

Bununla birlikte, 03/09/2016 tarihli ve 29820 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren *E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*'te güvenli elektronik imza tanımı yapılmış ve 5070 Elektronik İmza Kanununun 4 üncü maddesinde tanımlanan elektronik imzaya atıfta bulunulmuştur.

Nitekim www.turkiye.gov.tr adresi üzerinden e-imzası olan bireyler ıslak imza şartı olmaksızın kamuda sunulan belirli hizmetlere erişim sağlayabilmektedir. Aynı yönetmeliğin 2. maddesinde de *"Bu Yönetmelik, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu eki (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan genel yönetim kapsamındaki Bakanlıklar, Bakanlıklara bağlı, ilgili ve ilişkili kamu idarelerini, üniversiteleri ve sosyal güvenlik kurumları ile mahalli idareler kapsamında görev, yetki ve sorumlulukları 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile belirlenmiş kamu tüzel kişiliği olan belediyeler ve il özel idarelerini ve bunların kurdukları kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşlarını, hissesinin yüzde elliden fazlası kamuya ait olan şirketler ve özel kanunlarla kurulan diğer kuruluşları kapsar"* denilmek suretiyle e-devlet hizmetlerinin kapsamı belirtilmiş ve e-imzanın geçerliliği ifade edilmiştir.

Ülkemizdeki mevzuatlarda da görüleceği üzere **(5070 sayılı E-imza kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik, E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik)** artık idari ve ekonomik alanlarda yapılacak olan işlemlerin elektronik ortamda yapılabilmesine yönelik birçok ilerleme kaydedilmiştir.

Son olarak 03/02/2021 tarihli ve 31384 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren *Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa **"elektronik mühürle"** ilgili yeni bir madde hükmü ilave edilmiş ve bilişim teknolojilerindeki değişim ve gelişime bağlı olarak Kanunun kapsamına elektronik mühür de dahil edilmiştir.

Bu çerçevede; elektronik mühür ve elektronik mühür sahibi tanımlanmış, elektronik mührün işlevi ve niteliği hükme bağlanmış ve elektronik mührün usul ve esasları düzenlenmiştir.

Yine, elektronik mührün hukuki niteliği de açıklığa kavuşturulmuş ve elektronik mührün resmi mühür ile aynı hukuki nitelikte olacağı ve elektronik mührün fiziki olarak kullanılan mühür ile aynı hukuki sonucu doğuracağı belirtilmiştir.

Kaynaklar

www.tuik.gov.tr

www.cbddo.gov.tr

'AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI ve YEŞİL DÖNÜŞÜM' ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat
SADIOĞLU*

Giriş

Avrupa Yeşil Mutabakatı; Avrupa Birliği'nin gelecekte sanayi politikasının ve ekonomik büyüme stratejisinin çerçevesini çizen yeni yol haritasıdır. 11 Aralık 2019 tarihli "**Avrupa Yeşil Mutabakatı (EU Green Deal)**", iklim ve çevreyle ilgili zorluklarla mücadele konusunda Avrupa Birliği'nin (AB) önceki taahhütlerini daha geniş ve daha etkili bir şekilde yeniden düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Yeşil Mutabakat, üretim, tüketim, yaşama ve çalışma biçimlerinde kaynak verimliliği ve sera gazı emisyonlarını azaltma odağında dönüşümü hedefler. Bu hedef doğrultusunda sanayiden tarıma,

Resim 1: 'Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın merkezinde, Avrupa kıtasının iklimini nötr hale getirmek ve AB ekonomisini sürdürülebilir bir gelecek için dönüştürme amacı yatmaktadır.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

ulaştırmadan enerjiye kapsamlı bir dönüşüm gerçekleştirilecektir. Yeşil Mutabakat (**Green Deal**) Çağrısı, 2050 yılına kadar Avrupa kıtası iklimini sıfırlama konusundaki genel hedefi ile bir dizi derinden dönüştürücü politikalar tasarlamayı, Ar-Ge ve yenilik projeleri yoluyla bu hedeflere katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Türkiye ekonomisi için ise, özellikle dış ticarete önemi yüksek olan Avrupa Birliği tarafından hayata geçirilen Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı iyi anlamak yalnızca gereklilik değil, bir zorunluluktur.

Yakından takip ettiğimiz '**Yeşil Mutabakat**' Türkiye için tehditler kadar yeni ekonomik fırsatların da öncüsü olacaktır. İster hazır olalım, ister hazır olmayalım, '**Yeşil Dönüşüm**'ün başladığını kabul etmeliyiz.

Avrupa Yeşil Mutabakatı (Avrupa Yeşil Dönüşümü / Düzeni) Nedir?

Avrupa Yeşil Mutabakat Çağrısı ile **AB, 2030** yılına kadar karbon salımını % 50 azaltmayı, 2050 yılında ise sıfır karbon salım hedefine ulaşmayı planlamaktadır. 'Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM)'nin temel bileşenlerinin merkezinde, **AB** ekonomisini sürdürülebilir bir gelecek için dönüştürme amacı vardır.

Avrupa Komisyonu, **AYM** ile salt bir "**çevre**" stratejisi değil, ülkemizi de yakından ilgilendiren yeni bir uluslararası ticaret sistemi ve iş bölümü kurgulamaktadır.

AB Komisyonu'nun, iklimle ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesi için baş koşulu ekonominin tümünde karbonun etkin biçimde fiyatlandırılması olarak görülüyor.

Bu doğrultuda, **AB**'den karbon kaçağını azaltmak amacıyla, '**Sınırdaki Karbon Düzenlemesi (SKD)**' mekanizmasıyla ticarete yeni vergiler ve tarife dışı engeller ile örülmüş yeni bir sistem üzerine çalışmalarını sürdürüyor.

Sınırdaki Karbon Düzenlemesi'nin, hem karbon kaçağı sorununu önlemek hem de **AB**'nin küresel sera gazı azaltım hedefinin ticaret paydaşlarınınca da benimsenmesini zorunlu kılmak amacıyla tasarlandığı ifade ediliyor.

Dünyada Durum

Bugün dünyanın karşı karşıya olduğu güçlükler, 2015 yılında Türkiye'nin de dahil olduğu Birleşmiş Milletler'in 193 üye ülkesinin oy birliği ile yürürlüğe giren "**2030 Sürdürülebilir Kalkınma**" gündeminin güçlendirilmesi ve desteklenmesine duyulan ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

Söz konusu gündem kapsamında tanımlanan 17 "**Sürdürülebilir Kalkınma Amacı**" refah ve esenliğin artırılması ve yoksulluğa son verilmesinin yanı sıra iklim değişikliği ile küresel mücadeleyi ekonomik ve sosyal açıdan kapsayıcı bir kalkınma modelinin ayrılmaz parçası haline getirmeyi öngörmektedir.

Sürdürülebilir bir dünya için küresel çapta çabaların tüm paydaşlar tarafından her düzeyde artırılması ihtiyacı, 2020 yılında **Kovid-19** salgınının yarattığı sosyal ve ekonomik güçlüklerin yansımaları ile daha da pekişmiştir.

Bunun sonucunda, Kovid-19 krizi sonrası toparlanma döneminde, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir küresel ekonominin inşası uluslararası toplumun öncelikli gündemi haline gelmiştir.

Bu süreçte, insan kaynaklı sera gazı salımlarını sınırlandırmaya ve azaltmaya yönelik çabaların yanı sıra; iklim değişikliğinin, ekonomi, uluslararası ticaret, sağlık, göç, güvenlik gibi diğer küresel sorunlarla bağlantılı olarak ele alınması kaçınılmaz olmuştur.

Ekonomik büyümeyi, iklim gündemini göz önünde tutarak gerçekleştirmek ve yatırımcılarla işletmelerin küresel ısınmayı sınırlandıran bir senaryo ile uyumlu faaliyet göstermelerini teşvik etmek için küresel düzeyde ilave reformlara duyulan ihtiyaç, iklim değişikliği ile mücadeleyi uluslararası ekonomi ve ticaret politikalarının merkezine taşımıştır.

Nitekim Avrupa Birliği (AB), sanayisinin dönüşümünü gerektiren yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki ilgili eylemler, enerji, ulaşım, sanayi, finans, inşaat, tarım dâhil, AB ekonomisini yeniden şekillendirecek ve her geçen yıl ivme kazanacak bir dönüşümün temellerini teşkil etmektedir.

Covid-19 krizinin gözler önüne serdiği küresel ekonomideki yapısal dönüşüm ihtiyacı ile beraber, AB'nin 2050 yılında '**karbon-nötr ilk kıta**' olma yönünde kapsamlı ve iddialı yeşil dönüşüm hedeflerini açıklamasının ardından, iklim değişikliği ile mücadele alanında diğer ülkelerdeki politikalar da ivme kazanmıştır.

Bu çerçevede, 2020 yılında Güney Kore, Japonya ve Çin gibi uluslararası ticaretin önde gelen

Resim 2: Karbon Döngüsü; karbonun fotosentez, ayrışma, aşınma, yakma, solunum, beslenme gibi olaylar sayesinde atmosfer, yerküre, su küresi ve canlılar arasında devam olarak hareket etmesidir.

diğer aktörlerinin de ekonomilerinin yeşil dönüşümüne yönelik hedeflerini açıklamaya başladıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra, İsveç, Norveç, Kanada, Şili, Güney Afrika gibi ülkeler de net sıfır emisyon (**sürüm**) hedeflerini beyan eden ülkeler arasında yer almıştır.

Avrupa Yeşil Dönüşümü Ve Türkiye

Gümrük Birliği kapsamında ileri bir bütünleşme tesis ettiğimiz '**AB Tek Pazarı**' üzerinde dönüştürücü etkilere sahip olacak Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın, hem aday ülke statüsü hem Gümrük Birliği ortağı olarak Türkiye'nin **AB**'ye ticari uyumu üzerinde önemli etkileri olması kaçınılmazdır.

Olası olumsuz etkileri bertaraf edebilmek ve ülkemizin sağlayacağı uyum ile hedeflenen politika değişikliklerini ülkemiz için fırsata çevirmek amacıyla Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında öne çıkan ve ülkemizi etkileyebilecek başlıca hususların titizlikle takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, '**Avrupa Yeşil Mutabakatı**' ile **AB** politikalarında öngörülen kapsamlı değişikliklerin yanı sıra, uluslararası ekonomi ve ticarete meydana gelen dönüşüm karşısında, ülkemiz kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde sürdürülebilir, kaynak-etkin ve yeşil bir ekonomiye geçişi destekleyecek dönüşümün sağlanması, Türkiye'nin 1980 sonrası ihracata dayalı büyüme stratejisi ile küresel ekonomiye sağladığı bütünleşmenin korunması bakımından büyük önem arz etmektedir.

Buna ilaveten, artan sayıda uluslararası firma ve yatırımcının da yeşil dönüşüm yol haritalarını belirleyerek, düşük karbonlu, yeşil ekonomiye geçişe ivme kazandırmayı hedefledikleri görülmektedir.

Tüm bu gelişmeler ışığında, Türkiye ekonomisi ve sanayisinin yeşil dönüşümü; kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyümenin tesis edilmesinin yanı sıra, ülkemizin **AB** başta olmak üzere, üçüncü ülkelere ihracatında rekabetçiliğinin korunması ve güçlendirilmesi için elzem görülmektedir.

Bu alanda atılacak adımlar aynı zamanda ülkemizin küresel değer zincirlerine uyumun geliştirilmesi ve uluslararası yatırımlardan alacağı payın artırılması bakımından da önem teşkil etmektedir.

Bu amaçla, **AB** başta olmak üzere hayata geçirilmesi hedeflenen politika değişikliklerinin, ülkemiz dış ticareti ile bağlantılı bir şekilde sanayi, tarım, enerji ve ulaştırma politikaları üzerindeki etkilerinin bütünsel olarak ele alınması ve ülkemizin Gümrük Birliği ilişkisi dikkate alınarak, uyumunu sağlayacak bir yol haritası oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Sınırdaki Karbon Düzenlemesi (**SKD**) mekanizması gibi tedbirler, en önemli dış ticaret ortağı **AB** bölgesi olan Türkiye'nin bu durumu nasıl fırsata dönüştürebileceğini değerlendirmesi açısından önemlidir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı (**AYM**) sürecinin Türkiye açısından kritik bir yansıması ise **AB**'nin Serbest Ticaret Anlaşmalarının sürdürülebilirlik ve Paris Anlaşması'nın uygulanması hükümlerini içermesidir.

Türkiye Paris Anlaşması'nı henüz imzalamadı, ancak anlaşma kapsamındaki statüsünün belirsizliği nedeniyle anlaşmayı onaylamadı.

Raporda, Türkiye'nin yeni iklim rejimi çerçevesinde yaşanacak gelişmelere ayak uydurmasının gerekli olduğu özellikle ifade edilmektedir.

Resim 3: 11Aralık 2019’da AB Komisyonu tarafından açıklanan Avrupa Yeşil Mutabakat Çağrısı ile AB, 2030 yılına kadar karbon salımını yarı yarıya azaltmayı, 2050 yılında ise sıfır karbon salım hedefine ulaşmayı planlıyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı’na göre, ekonomik büyüme çevreci ve sürdürülebilir olacak.

Yeşil Mutabakat Ve Dijital Dönüşüm

Avrupa’da pandemi sonrası ekonomik toparlanmayı sağlayacak **‘ikiz dönüşümler’** olarak **“Yeşil Dönüşüm ve Dijital Dönüşüm”** görülüyor.

Bir yandan daha yeşil ve daha temiz bir dünya planlanırken, diğer yandan yeni sektörler, iş alanları ve piyasalar açılacak. Yeşil ürünler ve hizmetlere olan talep artacak.

Bu girişimde ilk adımı atan, ilk yatırımları yapan ve ilk adaptasyonu sağlayanlar **“yeşil piyasanın önde gidenleri”** olacak. Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın her ne kadar ilk bakışta çevre odaklı bir öncelik gibi görünse de aynı zamanda yeni bir büyüme stratejisi olduğu belirtiliyor.

AB, sınırda karbon düzenlemesi yaparak ithalat ve ihracatta da Yeşil Mutabakat kurallarını ortak ülkeler için işletecek.

AB, bu dönüşümü sağlamak için 1 trilyon Avroluk bir bütçe ayırdı. Aynı zamanda, yeni tip koronavirüsün (**Kovid-19**) sebep olduğu yıkımı onarmak için kullanılan 800 milyar Avroluk kurtarma fonunu da yeşil ve dijital dönüşüm hedeflerine hizmet edecek şekilde kullanmayı hedefliyor.

‘AB Yeşil Mutabakatı’ kapsamında belirlenen 11 öncelikli alan;

“iklim değişikliği ile mücadele”,

“temiz, erişilebilir ve güvenli enerji”,

“temiz ve dögüsel ekonomi için sanayi”,

“enerji ve kaynak verimliliği sağlanmış binalar”,

“sürdürülebilir ve akıllı hareketlilik/ulaşım”, “tarladan sofraya tarım”,

Resim 4: Kovid-19 sonrası tasarlanan yeni dünyada normalleşmenin Yeşil Mutabakata uyumlu ve “yeşil ve dijital” olması planlanıyor.

“ekosistem ve biyoçeşitlilik”,

“sıfır kirlilik”,

“toksinlerden arınmış çevre”,

“araştırma altyapılarına destek için bilginin güçlendirilmesi”,

“vatandaşların sürdürülebilir ve iklim değişikliğinden arındırılmış bir Avrupa’ya geçiş için bilgi ve beceri olarak hazırlanması ve uluslararası iş birliği”

olarak belirlenmiştir.

Sonuç Ve Öneriler

Küresel anlamda dünyada, **‘Yeşil Mutabakat’** konusunda inanılmaz bir rekabet olacaktır. Türk şirketleri bunu görüp, bunu anlayıp, bu dönüşümün gerekliliğini kavrayıp şirket stratejilerini yeniden düzenlemelidirler.

Bu dönüşümü daha hızlı yapabilen şirketler daha önde yer alacaklardır. Bunu önceden görüp bu dönüşümü bünyesinde gerçekleştirerek stratejilerinin bir parçası haline getiren şirketler elbette ki daha çevik ve daha rekabetçi olacaktır. **‘Yeşil Dönüşüm’** pek çok fırsatı da beraberinde barındırmaktadır.

Ürünlerimizi, ürün gamımızı daha yeşil, daha sürdürülebilir şeylerle değiştirirsek daha öne geçer, finansmana daha çabuk ulaşabilir hale geliriz.

Yeşil Mutabakat, aslında fırsat gibi düşünülmesi gereken bir dönüşümdür.

Türk KOBİ'leri; Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı bir an önce anlamaya çalışmalıdır. Kendi sektörlerini, işlerini nasıl etkileyebilir, bunun istişaresini yapmalıdır.

Ayrıca, üretim yaparken karbon ayak izlerini ve ne kadar karbon salımı yaptıklarını hesaplamalıdır.

Türk şirketleri, rekabet güçlerini kaybederse veya bu yeşil dönüşümü gerçekleştiremeyerek karbon vergisi ödemek zorunda kalırsa, finansmana daha pahalı ulaşırlar. Bu da şirketlerin maliyetlerini artıracak ve rekabet gücünü düşürecektir.

O yüzden bu durum, ürettikleri ürünlerin veya hizmetlerin fiyatlarına ister istemez yansıyacaktır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın olumlu sosyolojik ve ekonomik katkıları da olacaktır.

Ülkemizi daha sürdürülebilir ve küresel ısınmaya katkıda bulunmayan bir ekonomi haline getirirsek ülkemiz tarımı, tarımsal alanlarımız, su ve enerji kaynaklarımız doğru ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmış olur.

Böylece çocuklarımıza daha güzel topraklar, daha temiz bir dünya bırakmış oluruz.

Kaynakça

- 'İstanbul Ticaret Gazetesi', İstanbul Ticaret Odası Yayını, Tarih:27 Ağustos 2021, Sayı:3173, İstanbul.
- <https://www.deik.org.tr/deik-yesil-donusum>(Erişim Tarihi:13.09.2021).
- <http://www.abyesilmutabakati.com>(Erişim Tarihi:13.09.2021).
- <https://temizenerji.org/2020/10/02/adim-adim-avrupa-yesil-mutabakati-ve-turkiyeye-etkileri>(Erişim Tarihi:13.09.2021).
- <https://ticaret.gov.tr/data/MUTABAKATYEŞİL.pdf>(Erişim Tarihi:16.09.2021).
- <https://www.ab.gov.tr/yesil-mutabakat-green-deal-teklif-cagrisi-yayimlandi>(Erişim Tarihi:16.09.2021).
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/abnin-yesil-mutabakati-turk-sirketleri-icin-risk-kadar-firsat-da-barindiriyor>(Erişim Tarihi:16.09.2021).

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Dr. Öğr. Üyesi Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANİ

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

MART 2022 YIL: 88 SAYI: 1023 ISSN: 1300-1450

**Dur yolcu, bilmeden gelip bastığın
Bu torak, bir devrin battığı yerdir,
Eğil de kulak ver bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.**

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ

